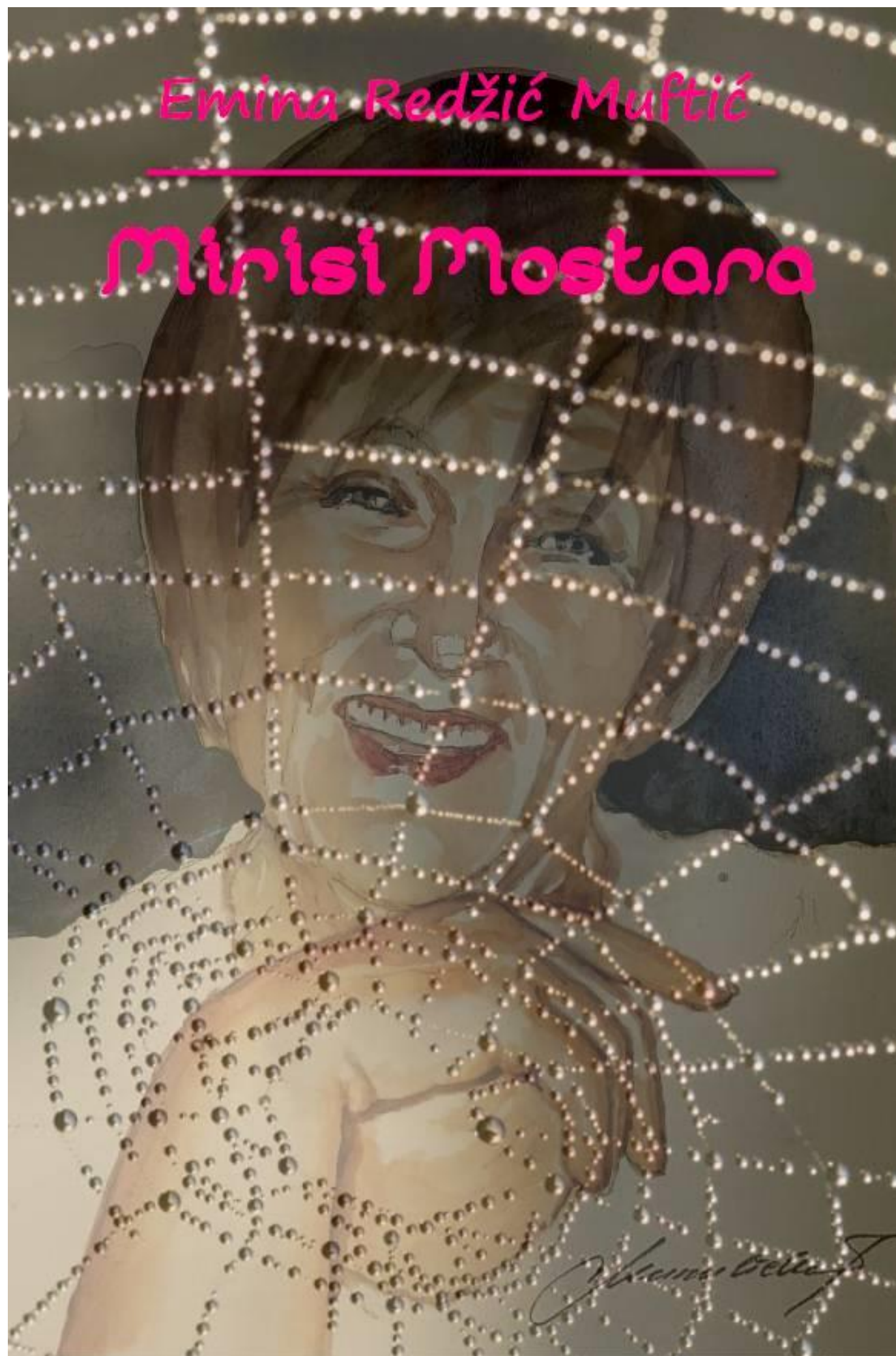

Emina Redžić Muftić

Minisi Mostara

Izdavač: CIDOM, Mostar (elektronsko izdanje)

Grafička obrada i prijelom: Tibor Vrančić

Naslovna strana: Tibor Vrančić

Umjetnička slika na naslovnoj strani: Miodrag Milićević

Stručni savjeti: Smail Špago i Armin Džabirov

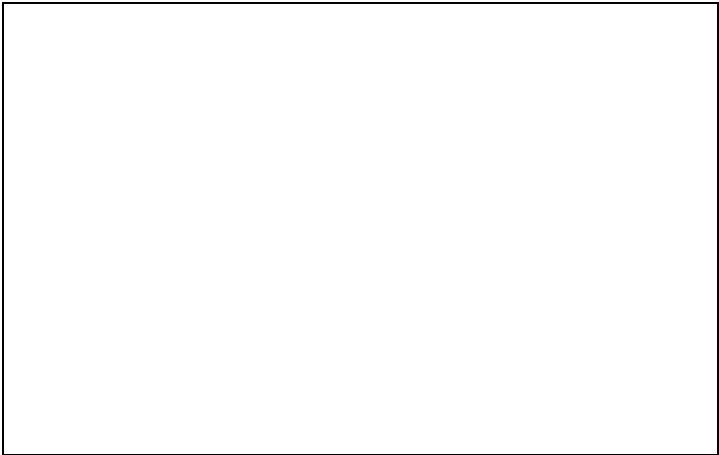
Prvo izdanje: 2023.g.

Copyright ©2023 Text and Artwork:

Tibor Vrančić

Naklada:

Emina Muftić Redžić

MIRISI MOSTARA

Zbirka kratkih priča i poezije

Mostar, 2023.

U sjećanje na Eminu Emicu Redžić Muftić

Prædgovor

Prije nešto više od godinu dana napustila nas je zauvijek naša Emina – Emica Redžić rođ. Muftić, dugogodišnji član CIDOM tima. Samo nekoliko dana prije njenog odlaska, Emica je redovno i aktivno učestvovala u našim diskusijama, analizama, akcijama. Znali smo da je bolesna, ali joj to nismo davali do znanja s naše strane, i saradnju smo obavljali kao u najboljim i najzdravijim danima. Nekoliko dana prije, uputila nam je poruku u kojoj je naznačila da je to možda njeno posljednje javljanje. I tražila je da joj halalimo. Dali smo joj podršku riječima, da se nadamo da će saradnje i dalje biti, i halalili se. Kao stari dobri drugovi i saradnici. Ona je već tada znala da je putnik.

Draga naša Emice, nek ti je rahmet veliki, i nek ti je lahka naša zemlja mostarska. Počivaj nam u miru. Ako se kao raja mostarska na bilo koji način možemo odužiti tebi za sav tvoj rad, trud i zalaganje, neka to bude ova mala zbirka tvojih radova, priča, poezije, fotografija. U svemu tome bila si veliki majstor, i velemajstor.

“Sa ovog mjesta, ne možemo a da se ne prisjetimo svih naših druženja koje smo pri svakom našem dolasku u Mostar redovno zakazivali sa Emicom i s Ajšom. Ovdje posebno žemimo da istaknemo i da se zahvalimo Emici na njenom značajnom učešću u realizaciji edicije Mostar moj grad. U Petoj knjizi te edicije, Emica je tekstom **Boje Mostara**, na najljepši mogući način, svojim riječima, kao najbolji slikar svojim kistom, napravila nekoliko slika Mostara kroz različita godišnja doba, koje će zasigurno ostati zabilježene kao predivne književne razglednice našeg grada. Šesta knjiga ove edicije završava se njenom pjesmom **Poslušaj**, koja je na neki način bila i njen oproštaj od svih nas”, napisao je Muhamed Hamica Ramić, urednik edicija “Mostar moj grad”

Svoje radove je redovno postavljala na svom *facebook* profilu, zajedno sa fotografijama. Srećom, internet je izum novog vremena koji ne dozvoljava da nešto napisano i objavljeno ode u zaborav. U arhivi CIDOM-a sačuvani su svi Emičini radovi, oni koji su javno objavljeni, mi ih iskupili u ovu knjigu koja će biti lijep podsjetnik na našu Emicu.

Nakon njene najbliže porodice, a onda i sve raje mostarske, za koju je Emica znala reći: “Poznajem i kusu vranu u Mostaru”, izgleda da je njen odlazak najteže pao njenoj vrlo, dugogodišnjoj prijateljici i drugarici Ajši Šehić Nametak. Godinu i nekoliko mjeseci nakon njenog odlaska, Ajša je spominje, i ne može se pomiriti da Emica jednostavno više nije tu. Ona to pokazuje i svojim pisanjem i obraćanjem: “Kažu da je Emica otišla. Ne, neću da vjerujem u to. Ona je tu među nama, koji je volimo. Možda je otišla u prirodu, za nekim leptirom šarenih krila, možda za nekom pčelicom koja uživa zujeći u mostarskom beharu. Možda je stala na Lučki most i samo posmatra mostarske ribare na pećinama oko Neretve, u nekoj novootvorenoj sezoni. Sve to radi, da bi nam to i prezentovala. A napisala je mnogo toga lijepoga. Imala je za sobom armiju svojih čitalaca. Ostalo je toga dosta u arhivama. Zadnju pjesmu koju je napisala naslovila je sa **“Proljeće proljeće”** u čemu ima i te kako mnogo simbolike života.

“Radovala se životu, ali je sudbina bila jača. Bila je vrstan matematičar, i nikad

nije ništa zaboravljala. Nadam se da su je meleći odnijeli u nebeske visine, na najbolje mjesto, među njene najmilije. Nedostaje nam mnogo. Njena Luka je pamti, i pamtit će je još dugo", napisala je o svojoj prijateljici Ajša Šehić Nametak.

Emica je u svojoj poeziji slušala i osjećala mirise predvečerja, polenovog praha, uopšte miris Mostara, a sve to tiho, da ne probudi sne. Život je ostavljao svoje tragove, a najbolje se dijelio sa voljenima na staroj klupi, u šetnji, ispod polenovog praha, svaki dan...

Priča joj je bila **prava mostarska**, posebno u Mahali. Rado je gledala i osjećala boje Huma, posebno u vrijeme kada zabijeli od procvalog kovilja, od ranog jutra, do kasno navečer, od ranog proljeća do kasne zime. Osjećala je svaku promjenu njegove boje. I poruke, prenešene išaretom. Rado je pričala o istoriji grada, mahale, o onome čega nema u knjigama, o čekmedži, žutim dunjama, ili o najobičnijim mislima i kao stari filozofi, govorila je, "dok mislim, postojim".

A velika je nadarenost i umijeće kod čovjeka, da ono što misli, zna prenijeti na papir. Njene misli su ostale ovdje, među nama, i dokaz su nam da još uvijek postoji. Da je među nama, iako je ne vidimo, ne čujemo, ali čitamo njene misli. Znala bi ponoviti poneku starinsku, koju je nekada davno čula od svojih nena, ili kona: **Sa Luke od svake ruke**, u krugu tabijasusa koji roncaju, a sve to tiho, da ne probude dan. Sve su ovo prisjećanja na dane s Eminom, a može li biti mostarskijeg imena od toga.

Na narednim stranicama pušćemo da nam Emina - Emica kazuje, pripovjeda, ali i šuti, svojim pjesmama i tekstovima. Zbirka koja je pred vama je dio naše obaveze, kompletnog CIDOM tima, da se na ovaj način odužimo našoj Emici za dugogodišnju saradnju

Stoga, čitaocima ove zbirke radova koji su nam ostali iza naše Emice, želimo ugodnu zabavu, sjećanje, razonodu, ali i duboko promišljanje o temama, običajima i nekadašnjem Mostaru.

Smail Špago

Kratak nekrolog jednoj dobroj duši

U jednoj od svojih priča Emica kaže: „*Prebiremo ponekad po sjećanjima. Uvijek tamo sretnemo neke osobe koje smo, igrom slučaja ili mimohodom životnih dešavanja, zaturili, zaboravili, kao da nisu nikad postojale. Još ako takve osobe nemaju nikoga ko će ih se sjetiti ili dati pomen na njihovu dušu, podobro se zamislimo. Zar smo toliko ogrezli u ravnodušnost ili materijalnu pohlepu, da nam je svejedno da je nekad tamo živjela svoj život jedna dobra duša koja nikom i nikada nije učinila hinlu, a vjerujem da to nije ni znala.*“ Ovaj kratak citat, ustvari, ukratko opisuje našu Emicu. Samozatajna, nevidljiva svakidašnjem oku obična čovjeka, skromna, ali zato upečatljiva, puna filozofskih promišljanja, matematičarka bogate umjetničke duše za sve one koji su je bolje poznavali i prijateljevali s njom. Stoga, ova Emičina ideja da mali čovjek dobre duše nije primjenjljiva na nju, u njenom slučaju ne stoji. Naprotiv, Emica je ostavila na svoje društveno okruženje snažan dojam na svakoga tko ju je poznao.

Njena volja za životom, nadilazila je njene zdravstvene probleme. Prigodom našeg zadnjeg susreta nakon zdravstvenog zahvata odavala mi je osobu snažna karaktera, koja ne posustaje tako lako pred „običnim“ zdravstvenim poteškoćama. Nosila je tada na glavi periku, koju ja nisam primijetio, sve dok se ona nije počela šaliti na svoj račun. Nije imala kompleks manje vrijednosti zato što ju je bolest dotaknula, naprotiv, hrabro i optimistički je gledala u svoju budućnost. Psihički je bila snažna i puna planova. Bog je izgleda imao druge planove s njom – uzeo ju je k sebi jer Mu je očigledno bila potrebna gore.

Kako bi joj ostavili bilo kakav ovozemaljski trag (osim njena groba), odlučili smo u jednu knjigu iskupiti njena razmišljanja i radove i posthumno ih objaviti. Bit će to jedan mali podsjetnik na nju i vrijeme provedeno u druženju s njom.

Iako se na prvi pogled čini da su tekstovi i poezija razbacani i bez ikakva reda, pažljivim iščitavanjem čovjek hvata nit njenih ideja, ideala i razmišljanja. Ona su protkana prelijepim opisima krajolika, staromahalski običaja, jezičkih izraza iz njena djetinjstva koji u današnje vrijeme polako izumiru, nezaobilaznih sitnica koje njenom oku ne izmiču i puno joj znače – tu su pčelice, cvjetovi bajama i dunje, boje Huma, mirisi Mostara i njene Luke... Ona se brine hoće li gnijezdo malih ptica prezimiti, njoj čak i sunce miriše u Mostaru, ona bi mirisima uljepšala svijet, a sve to zapaziti i osjećati mogu samo velike duše.

Draga Emice, ova knjižica je tek maleni dio duga prema tebi, tvom radu i prijateljstvu. Rahmet ti dobroj duši.

Tibor Vrančić

Mirisi prędvęčerja

Veće pada
Titra svjetlost sa ćošę starog duvara
Fenjeri se pale
Pogled prema nebu u duši sjetu stvara

Ćuje se huk
To se sa odžaka obližnjeg krova
Javlja ćuk
Dok tijelo prožima jeza i drhtaj

Pogledaj tamo
Eno stidljivo i ćežnjivo proviruje cvijet
Kao da traži
I želi svojim mirisom uljepšati svijet

A klupa stara
Naborana i okupana kapima kiše
Tiho plaće
Što zagrljaja i uzdaha nema više

Navlaći se noć
Dan utihn'o, valja meni lagano i smijerno
Ka tišini poć'
Dok noćne sijenke plešu drhtavo i zanosno

Klupa stara
Napuštena, slomljena al' uspomena puna
Dok ćaroliju stvara
Stari , žmirkavi fenjer sa trošnjog duvara.

(facebook, 20. decembar 2019.)

(U povodu godišniice rođenja neše prerano preminule koleginice Emice
Raja sa CIDOM-a)

Boje Huma

Brdo Hum, slon koji spava, je jedan od simbola Mostara. Osunčan jutarnjim izlaskom sunca ili pozlaćen snopom zraka trenutak pred sumrak. Ponekad se bijeli, to zima prospe lagano paperje ili proljetni behar zamiriše na njegovim liticama. S proljeća, kao nekom magijom, smjenjuju se boje, kao da ga oslikavaju razni slikari. Grozdovi tilovine ga bogato oboje zlatno žutom nijansom, kovilje, koje se s kraja aprila talasa po njegovim vrhovima, ga prekrije srebrenastim tepihom. Potom se zeleni po vas cijeli dan, jutrom, kad sunce proviruje, ne da u sebe gledati dok ga pokušavamo obuhvatiti pogledom.

Vrijeme je pretoplog ljeta, bez kapi kiše. Hum nam sve to može ispričati po sasušenoj travi koja je žedno čekala spasonosne životne kapi. I, one dođoše. Natopi se zemlja, suhe travke upiše kišne kapi, ali... samo Hum, pod sunčevim zracima postade vatren, bakren. Najljepši je u jesen. Ona ga oboji toplim bojama jesenjeg lišća, kao nadahnuti umjetnik šara tim bojama po njegovim padinama.

Zna Hum biti i mramorno leden, u periodu onih dosadnih, dugih i hladnih zimskih kiša, a obavijen rijetkom maglom dobiva tajanstveni plavičast izgled. Hum je mostarski kameleon, kad god ga pogledaš nije isti, mijenja opravu nekoliko puta u toku dana, a kolika je modna prznica, svaki dan nova mondura. Takav je naš Hum! Ne bi valjalo da je drugačije.

Inat džamija

Nedavno na jednom portalu pričitah kako je džamija u Atmačićima (opština Bijeljina) jedina u BiH kod koje je baza minareta sa lijeve strane od ulaza u džamiju. Greška ili neupućenost autora priloga. Naime postoje u BiH još dvije takve džamije, Repovačka (opština Konjic) i naša Čejvan Čehajina ili Inat džamija. Jedna od verzija zbog čega je minaret sa lijeve strane je da su graditelji u nekoliko navrata pokušavali izidati minaret s desne strane, ali da se on rušio, tako da su odlučili premjestiti stranu minareta. Valjda, ukoliko je ova verzija tačna, odatle potječe i sam drugi naziv džamije... iz inata.

Išaręti¹

Ponekad jednom gestom učiniš više nego sa stotinu riječi. Nekada se to zvalo išaret.

Praznik je, očekujemo rodbinu. Majka nas je okupila i rasporedila zadatke. Morao se poštovati protokol. Djeca šute dok veliki pričaju. Ne smijemo upadati u razgovor. Kad majka značajno pogleda, služe se zijafeti, ne smije se preskakati i kasniti. Otac bi se dobroćudno nasmiješio da nam olakša, a i hrabrio bi nas klimanjem glave. Ali, mi smo uvijek gledali izraz majčinog lica i s njega čitali svoju "sudbinu". Ponosno bi podigla obrvu, a kraj njenih usana bi se izvio u smiješak ako bi nas neko pohvalio. Mi smo se uvijek bojali njenog kratkog klimanja glavom i onog dugog "hmmm". E, tada smo Boga molili da gosti što duže ostanu sve dok majka ne bi zaboravila našu pogrešku. Njeni išareti su nam se toliko urezali u pamćenje da ih sami danas koristimo u komunikaciji sa vlastitom djecom. Samo što ih više ne zovemo išaretima, danas dobivamo od svoje djece pitanja pola u šali, a pola ozbiljno: "Kakvu si to facu složila majke ti?" ili "Reci glasno ne znam ti ja taj jezik!"

Sve ide svojim tokom, prošlost ne može postati ni sadašnjost ni budućnost. Došla su neka čudna vremena i načini komunikacije. Strahopoštovanje je možda nestalo, a i nije baš bilo dobro. Sada postoji malo slobodnija prisnosti, ali ponekad ona prerasta u preveliku slobodu koja se često graniči sa drskošću.

Ko zna sta čeka njih sa njihovom djecom! Možda će se sjećati mojih priča o išaretima moje majke i zažaliti za davnim vremenima kad vojnici nisu zapovijedali generalima.

Zapisano 19. januara 2016.

---

¹ Riječ išaret (išaret), turskog porijekla, a ima mnogo značenja: znak, nagovještaj, oznaka, karakteristika, signal, ukor, marker, govor znacima...

To je i izraz neodobravanja, izražen na uglavnom oštar način, kojim se nečiji rad ili ponašanje smatra pogrešnim, lošim ili slično. Označava izražavanje grimasama i gestama, gestikulacija.

Označava aluzivna značenja; aluzija; simboličko značenja izvanjskih izraza ('ibārat). Kod ranih tesavvufskih učitelja, išaret bijaše smatran naukom ('ilm-i ishārat), koja obuhvataše "znanosti mišljenja, znanosti kontempliranja i objavljivanja... Ovoj nauci dat je izraz 'aluzija' (ishārat) iz slijedećega razloga: kontemplacija koju srce uživa, i objavljivanja usklađena sa svijetom (sirr: najunutarnije središte srca), ne mogu biti doslovno iskazana (tj. ibaretom); uče se (išareti) mističnim iskustvom i poznati su samo onima koji kušaoše ta mistična stanja i živješe na tim postajama." (Kalabadhi, str. 84.) (N. Pourjavady)

išaret – gest, signal, znak; naslućivanje

Njeno visočanstvo kafa

Stoji mangala prekrivena patinom starih uspomena, obavijena pričama koje su se ispijale uz kafu pripremljenu na njenom žaru.

Na tv-u neka latinoamerička serija od dvjestotinjak epizoda, ne gleda mi se. Promijenih kanal, dočeka me turska serija. Odustadoh od biranja kanala, valjda će brzo završiti. Često, kad nabasam na gomilu serija, razmišljam o Latinskoj Americi. Oni prave takve serije koje promovišu njihova prirodna bogatstva i običaje, vinograde, kaktuse, stoku, auto trke, pomorce, čokoladu i... njeno visočanstvo KAFU.

Mostar je grad koji ima najviše imena za kafu koja se ispija. Ti nazivi su manje-više vezani za situaciju ispijanja.

Dočekušom se nude dragi gosti koje željno iščekujemo.

Razgovorušu nam nude uz ozbiljne razgovore

Sikteruša se najčešće ne pije nego se nudi. Kad gosti "oturišu" do u neka doba noći, začuje se glas: "Mogli smo popiti još po jednu, haj ženo pristavi" Nakon toga se gosti počnu razilaziti.

Cernička kafa... kažu da je dobila ime po načinu služenja jer se služila posljednja, te se nakon kafe nije služilo više ništa. Slična je sikteruši, ali malo suptilnija.

Preljevuša je sirotinjska kafa kad su nakon ispijanja prave kafe u džezvu dolijevali malo vode i vraćali na žar da je "prepucaju".

Izmiruša ili pomiruša je najslađa, lako je prepoznati ko je kome peče i nudi.

Turska kafa je samo kod nas turska, u Turskoj ni nalik na našu. Tek kad su naši počeli da posjećuju Tursku komercijalno (šverc) ili turistički, Turci su od nas naučili praviti tursku kafu.

Ima još toga, ukuhana, crna, bijela, kratka, produžena, sa i bez kajmaka, sa i bez šećera, vrela (ova je po običaju tanka), hladna kafa – vruća mušterija, tanka, jaka (može slon nogu u njoj da slomi), iskipjela, ačik (ako je zrno ostalo svijetlo dok se pržila u šišu), s kap mlijeka, pola-pola, prepržena, neotrijebljena (kad zrno preleti pa kafa ima grozan okus po zrnu), ona spora za koju kažu da je donose iz Brazila.

Ima i ovih novijih... espresso, makijato, ledena, irska, one za fb, ma to su sve uvezene. Načini prženja i mljevenja su raznoliki. Najpoznatije sorte koje su se tražile, a bogami i švercovale u vrijeme nestašice, su Minas, Santos i Arabica, koje su se miješale da se dobije što bolji okus. Prebiralas se sirova kafa, zatim pržila u šišu ili tepsiji uz stalno okretanje. Da bi bila spremna za pravljenje trebalo je usitniti tučenjem ili mljevenjem (najbolji mlinovi su se krijumčarili iz Sokola).

Posude za spravljanje su džezve i ibrici (litarski, hatmenski, bakreni, sa i bez poklopca, kalajisani, oni koji podljevaju, sa i bez nosa). Veličina džezve se mjerila brojem vrhatih kašika kafe. Uspe se kafa, vrati se malo džezva na žar dok se ne osjeti miris kafe, zapari ključalom vodom koja ne smije dugo da ključa... čitava procedura. A tek služenje... s kockom i bez, sitnim šećerom, uz rahat lokum, moralo se zapamtiti kako ko pije. Oni s visokim tlakom su dosipali još malo vrele vode ili mlijeka u fildžan, šoljicu ili "kikaru". Vodilo se računa kako postaviti kašičicu jer time se iskazuje da li treba još sipati ili ne.

Ispijala se lagano, po istilahu, da se mogu siti ispričati. Kad se kafa napokon ispije, ne daj bože da se kafenjaci odmah dižu, to bi bila velika uvreda i znak da se treba "kupiti".

U današnje vrijeme brzog životnog tempa poziv: "Hajmo je negdje popiti!" je postao nasušna potreba i skoro jedini oblik socijalizacije. Bez procedure pravljenja i ispijanja. Stari običaji se polagano zatiru, samim tim i sijela i druženja.

(Facebook / 14. 2. 2022)

Šetnja

Šetam... tišina.
Samo tek opalo lišće
šušti i šapće.
Vrabac preplašeno prhnu,
a usnulo se kuće,
ušuškano lišćem,
samo promeškolji
i nastavi drijemati.
Hladna kišna kap,
što pade mi na lice,
donesse miris kiše.
Nastavih šetnju.
Korak za korakom prošlosti se nižu slike.
Pokoja bljesne
kao kišna kap
na opalom žutom listu.
Šutim, šetam,
tišinu upijam.

Dok smo sjedili

Preturajući po uspomenama zajedničkog odrastanja, dok smo bili zadubljeni u samo naše uspomene, uz žuborenje Radobolje, glasno smo se kikotali, jedna drugoj upadale u riječi, da bi kikut prerastao u grohot. Odlutale smo u djetinjstvo, preplivavale Neretvu, ponovo smo pravile svoju prvu salatu ubravši iz bašte ono što je potrebno. Kad je salata napravljena, posjedali smo na sred avlije na kaldrmu, i direktno iz valjnika (ali stvarno iz valjnika) jeli. U sred uspomena našli su se i Ibro i Ivica Škrabar, odnekud se stanjio Božo Kulaš na biciklu i od jednog dobio zalutali kamen u glavu. Ibro se krišom sakrio u odaju nene Bajgoruše, a da to niko nije znao. Ivicu je Đurđa hitro uvela u avliju uz njeno uobičajeno: "Ivice, Ivice, 'eb'o ti pas mater, ulazi u kuću!" Policajac Božo se dao u istragu, otišao i kod Bajgorića, a nena mu samo reče: "Svi su na poslu, ovdje nema djece, ako ne vjeruješ, preberi!"- ne znajući da se baš u njenoj odaju krije krivac.

Još smo jednom provozale Dijanu u drvenim kolicima, a onda smo provirile u Volodera-araluk i počele se pitati iznova ne nalazeći odgovor. Naime, čudile smo se kako je bilo moguće da u dvije osrednje sobe i povećem hodniku stanuju dvije porodice?? Jedni su imali petero djece, a drugi troje, ukupno je dvanaest duša disalo u skućenom prostoru. Ali, živjelo se, družilo, djeca se igrala, poštivao se komšiluk.

Uz nostalgičan uzdah zaključismo da smo imale baš divno djetinjstvo, ispunjeno dječjim radostima, cirlikom. Po prašnjavom trotoaru smo crtale i igrale stonogu, mlađe djevojčice su vukle kutiju od cipela u kojoj je bila potpuno opremljena soba i lutka krpenjača. Po kocki je poskakivao točak od bicikla kojim su upravljali muški pomoću savijenog žičanog upravljača. Malo stariji bi se okupili i pripremali za "Cvijetno korzo". "Ašov, kramp, lopata, pijuk i kolica, to je radni alat svakog omladinca", odjekivala je Lukom njihova pjesma koju su pjevali u stroju glumeći da su u povorci pri povratku sa radne akcije Banovići-Brčko. Prisjećali smo se svake sitnice, prepričavali dogodovštine i shvatili koliko smo bogatstvo imali u druženju, kako nam je djetinjstvo protkano zajedničkim sjećanjima. Pogled nam istovremeno pade na jednu čudnu simbiozu drveta i kamena. Interesantno, isto kao da drvo raste iz kamena ili kamen izbija iz drveta. Zajedno čine tako skladnu harmoniju koja opstaje samo kao takva. Takve su i naše najranije uspomene. Samo kao zajedničke i opstaju. Isto kao i naše prijateljstvo, stvarano našim odrastanjem. Drage moje, Azra i Dervo, hvala vam što ste dio zajedničkih priča koje još traju.

19. maj 2015.

I onda se zvalo ljubav

(Posvećeno mojim roditeljima)

Priča broj 12.

Priličnije bi bilo da su jedno od desetero Mujagine djece prozvali Mehlem, jer su mu tabijat, pokreti i crte lica odgovarale baš tom nadimku. Poučen životom kroz koji je prolazio često je imao običaj reći: "Smrt je bliža od jake za vratom!" Najstariji od šest sinova je veoma rano morao početi zarađivati da bi se, nakon smrti oca, mogli školovati oni koji su započeli "bolje" škole. Zbog obaveza i odgovornosti prema mlađima i majci, izgledao je stariji. Blago izborano lice, je krasio pronicljivi pogled svijetloplavih očiju. Iz njih je uvijek svjetlucala iskra blagosti, a licem se širio njegov osmijeh, koji se prepoznavao i u sitnim, lepezasto raspoređenim borama oko očiju i usana. U popodnevnim satima, kad su svi odmarali, Mirkova i Danilova djeca su ga salijetala da im priča ili da igraju karata. Umoran od jutarnjeg posla oko pčelinjaka ili vinograda, znao je veoma često zaspati u toku igre, a mali zafrkanti bi to iskoristili te bi mu namjestili loše karte. Blago bi ga dodirnuli da ga razbude, on bi se trznuo, rukom zabacio francuzicu prema potiljku, povukao dim iz cigare koja je ostala zalijepljena u uglu njegovih usana, te nastavio igrati. Nadimak Biber potječe baš iz perioda kad nije mogao podnijeti kartaški poraz.

Dođe vrijeme, udadoše se tri sestre, od kojih jedna osta rano udovica – vrijeme da se traži još jedna ženska ruka. Rođak mu nahvali lijepu konjičku, ne zna se je li ljepša, pametnija ili vrijednija. I, njih dvojica se spremiše, te se, nakon silnih ubjeđivanja, zaputiše prema željezničkoj stanici. Smajo je već svoje veze u Konjicu povukao da se upriliči viđenje s curom koju mu nahvali. Izgledalo je da Ćiro staje previše često, da se zadržava i više nego što treba. Zagolicala ga je slika djevojke koju je zamislio kad su mu je hvalili. "Ovo putovanje nikako da se završi", pomoslio je pomjerajući se na drvenoj klupi voza. Istovremeno mu se u grudi uvuče strepnja... Cura je mlada, lijepa, hoću li imati priliku da joj se svidim? Razmišljajući tako i ne primijeti da su ušli u stanicu u Jablanici. Nastavio bi on tako rasijano zuriti u pod vagona, da se putnici nisu izmjenjivali. Pokrenuvši se da propusti neku ženu s dvoje male djece, podiže glavu prema vratima vagona da vidi ima li još putnika i stade. Nikad u svom životu nije vidio ljepšu djevojku. Učinila mu se visokom i vitkom k'o džamijski minaret, izvijene obrve su uokvirivale dva plava oka, koja su tražila slobodno mjesto u vagonu. Svilena haljina je savršeno pokazivala konture lijepo izvajanog tijela. Zadivljen i zaslijepljen tom ljepotom koja liči džennetskoj huriji, trznu se kad ga rođak gurnu laktom i ustupi djevojci mjesto preko puta njih. Pokušavali su započeti razgovor, nisu uspijevali. Oči su joj bile okrenute prema prozoru i naizgled nehaljno je posmatrala predjele koji su promicali. Samo su njeni rumeni obrazi odavali nelagodu, Strojovođa je sirenom označio ulazak voza u konjičku stanicu. Djevojka graciozno ustade i brzo iziđe iz vagona. On tek sad postade svjestan da idu gledati neku tamo djevojku. Ščepa ga nešto pokraj srca, tuga se nadvi u umornu dušu. Umah se htjede okrenuti i vratiti u Mostar. Ili požuriti za onom curom iz vagona... Sporim koracima su prešli preko Novog mosta, sišli niz Vardu

i krenuli prema Prkanju. Odsjeli su kod neke dalje rodbine i po dogovoru, zanoćiće, pa će se ujutro provrtiti malo po čaršiji i zaputiti u Mostar. Kao što to uvijek u dobrom komšiluku biva, kad dođu musafiri sa strane, iz komšiluka se cure skupe i pomažu u poslovima. Sofra je postavljena, donešen je leđen i iz ibrika se polijevalo da se operu ruke, pružali vezeni i miritani ručnici da se posuše. Sageo je glavu, spustio kapke da bi što duže zadržao sliku lijepe cure iz vagona u svojim mislima. Prenu ga trepetavi glas koji ga poziva da nadnese ruke nad bakreni leđen. Trznu se, podiže pogled, raširi oči od iznenađenja i srce mu zaigra. Mislio je da će umrijeti od dragosti. Ona je ta koju je trebao da vidi, djevojka iz vagona.

“Umurubillah, nikad ljepšu ženu nisam vidio”, često je znao govoriti svojoj djeci za njihovu majku, kad bi ga priupitali kako su se upoznali. Ušla je u njegov život žena koju je bezgranično volio do smrti. Nikad se nisu posvađali ni naljutili jedno na drugo. Bila mu je vječita podrška i cijenili su jedno drugo. Zbog njene ljubavi prema njemu cijenili su je u brojnoj porodici, ali njihovoj djeci je uvijek bio pred očima njihov pogled upućen jedno drugom i blagi smiješak. Činilo se da se pogledima miluju.

20. august 2014.

Pčeglice u našim glavama

Nešto od ranije, ali aktuelno i danas.

Mislim, znači postojim.

Često se nađemo u stanju kad se osjećamo napuštenima ili u stanju kad ni o čemu ne želimo razmišljati.

Svako jutro prolazim pored starog bajama, svaki put ga dobro osmotrim, tražim promjene, tragove i svaki put mu se iznova divim. Najljepši je u proljeće. Ružičaste latice behara trepere na laganom proljetnom povjetarcu i šapuću pjesme protkane mirisnim notama nježnih cvjetova. Pokoji zeleni listić stidljivo proviruje, bojažljivo, da ne poremeti tu djevičansku harmoniju. Ma koliko drvo bilo staro, ma koliko hrapava bila njegova kora, nježni ružičasti oblak mu daje obrise mladosti mameći jato ptica u svoju krošnju. Tako skriveni u krošnji čavrljaju bez prestanka, pričajući neke svoje priče bez kojih bajam ne bi odisao toplinom, kao što ni prazna kuća ne odiše domom. Isto je i sa našim mislima. One su tu, kao ptice u krošnji, kao krošnjine latice behara, kao pčele što se hrane njihovim nektarom, upijajući božanstveni sok, kao potporu svom postojanju. Te pčelice u našim glavama nam trebaju da sebi kažemo da postojimo, da ih trebamo k'o nasušnu potrebu za potvrdom.

Ja mislim i sve dok mislim postojim, bar za one koji me okružuju i kojima je stalo do mene

(Facebook / 8. 3. 2021.)

Umjetnost iluzije

Nedavno sam vidjela sliku čiji je autor **Dino Delmo**, naš Lučanin, koji sada živi u Opatiji. Asocirala me na dane kad sam studirala. Jedna od tema, kad smo obrađivali optiku, bila je optička varka ili iluzija. Za razliku od halucinacija, gdje ne mora postojati predmet ili slika koja se posmatra, ovdje mora to postojati. U najčešćim slučajevima optička varka se javlja zbog tromosti (lijenosti) našeg oka, kada mozak dobiva pogrešnu, neuobičajenu, informaciju, te pokušavajući da je složi u razumnu sliku dobijamo stanje optičke iluzije.

Ovo je jedna od najpoznatijih optičkih iluzija na svijetu. U slobodnom prevodu zove se "supruga i tašta", a često je zovu i "mlada i stara žena", ili "djevojka i starica". U zavisnosti od načina posmatranja, na ovoj iluziji mogu da se vide dvije žene, stara i mlada.

Najstarija forma ove iluzije pojavila se na čestitkama u Nemačkoj 1888. godine.

Nakon toga, pojavila se u jednom američkom humorističkom magazinu 1915. godine, a nacrtao ju je Britanac Eli Viliyam Hil, nakon čega je postala veoma poznata u svjetskim razmjerama.

Postoje razna tumačenja, da ljudi koji su mlađi duhom najprije ugledaju djevojku, a stariji staricu. Ili da staricu prvu primijete pesimističniji, skeptičniji i oprezniji ljudi, a djevojku optimisti i vedriji. Međutim, većina stručnjaka se slaže da to koga najprije ugledamo nema neko bitnije značenje.

Ima neke istine u tome, jer i sama kad pogledam sliku vidim drugačije u zavisnosti od raspoloženja.

Bravo Dino za ovaj pravac u slikarstvu!

(facebook, 6. 12. 2020.)

Pokušaj i TI

Desi li vam se ponekad da vam ništa ne ide od ruke.

Sanjate nešto, hoćete da ispričate... ne daju, kažu, ne pričaj, neće se ostvariti! Dobro...

Sretni ste zbog nečeg, kažu, ne pričaj, ima zlih osoba koje će vam podmetnuti nogu.

Hoćete da pođete negdje, druge obaveze vam se ispriječe na putu, želite da sve to riješite, ne uspijeva vam, ili vam za momenat uspije, pa onda sve ode vragu.

Šta god pokušate ništa vam ne uspijeva. Nakon toga kažete: "Ma ja sam vječiti gubitnik"!

Zašto se to nekom stalno dešava? Sami ste krivi što na to obraćate pažnju.

Ne daju vam da kažete... a vi recite, ne slušaju šta pričate, nemojte ni vi njih slušati i 1:1 !

Neka prepoznaju taj osjećaj. Jednom recite STOP!

Vi odlučujete, ne dopustite da se zbog vaše šutnje naseli praznina u vašoj duši, jer to ne zaslužujete!

Ne recite nikad da vam je sudbina sve unaprijed pripremila.

Vi vlastitu sudbinu držite u svojim odlukama. Ako odlučite da promijenite stav prema sebi, napravite prioritete. Neću razmišljati obavijen crnim mislima... odluka je pala... Okruženi osobama koje vas cijene, postajete dio veselog tima koji vam ne dozvoljava nove padove u tminu.

Hoću da me čuju šta imam da kažem... riješeno... Ne vrištite, najtiši glas se najdalje čuje. Ne morate ni riječ reći. Radite ono za što imate sposobnosti.

Pišite, stvarajte, neko će primijetiti!

I vi ćete se preporoditi. Nemojte reći: "Ma nemam volje za to" i odustati, a da niste ni pokušali.

Nećete sebi oprostiti! Ako ne pokušate, nećete nikad znati za šta ste sve sposobni... JA sam uspjela i sretna sam zbog toga! Pokušaj i TI.

JA ne razmišljam o neuspjesima – pokušavam ponovo, pokušaj i TI.

JA ne znam pjevati, ali pjevam, mada lijepo ne zvuči, pokušaj i TI.

JA nisam tužna, sad sam sretna jer sam uspjela, pokušaj i TI.

Do TEBE je! Samo pokušaj, ustraj i vidjećeš da ćeš uspjeti!

(facebook, 19. augusta 2021.)

Karađozbegov hamam u Blagaju

(građevina o kojoj se malo zna)

Lokacija

Pristup objektu Karađoz-begovog hamama u Blagaju kraj Mostara je sa jugoistočnog odvojka puta Mostar-Blagaj prema Karađoz-begovom mostu na rijeci Buni. Objekt je smješten uza samu rijeku Bunu, 20-ak m sjeveroistočno od Karađoz-begovog mosta, (po izvornom spisu, vjerovatno kasnije nazvan Lehin most). Nalazi se na lokaciji koju obuhvata k.č. 1345, broj zk. uložka 1053, posjedovni list broj 633, k.o. Blagaj, općina Mostar – Jugoistok, Federacija Bosne i Hercegovine.

Pristup objektu je sa zapadne strane. Podužna osovina objekta je u pravcu istok-zapad, paralelno sa rijekom Bunom.

Historijski podaci

Pod vođstvom Ahmed-vojvode osmanska vojska je zauzela Blagaj poslije 3. juna 1466. godine (Šabanović, 1982., 44). U isto vrijeme osvojena je sjeverna Hercegovina.

Zauzimajući Blagaj, Osmanlije nisu zatekle veće i jače Podgrađe. U popisu iz 1477. godine o njemu se govori kao o selu sa nekoliko kuća u kojem je smještena posada. Podgrađe je tad naseljavalo šest domaćinstava, odnosno tridesetak stanovnika. Kako je stari grad izgubio stratešku važnost, broj se stanovnika u Podgrađu povećavao, tako da u 17. stoljeću Blagaj ima 170 kuća. Prolazeći kroz Blagaj 1664. godine, Evlija Čelebija zatječe pet mahala sa 450 kuća (Čelebija, 1996., 459). Godine 1737. izvršena je ćefilema (jamčenje) u četiri blagajske mahale. Tom prilikom upisano je 136 muškaraca sposobnih za rat, od kojih je 14 krišćana. Pretpostavlja se da je te mahale nastanjivalo 130 domaćinstava sa približno 650 stanovnika.

Novo naselje Blagaja nastalo je uz tri vodena toka: uz Suhi potok u Harmanu, uz Suhi potok u Galičićima, te uz koridor rijeke Bune, odnosno saobraćajnice iznad njega. Kako je još Čelebija zamijetio, formirano je pet mahala: Carska, Hasan-agina ili Donja mahala, Dol, Bunsko i Galičići, dok su posebno vođene mahale Podgrađe, Kosor i Tvrđava, kao zasebna teritorijalna jedinica (Hasandedić, 1997., 15).

U središnjem dijelu naselja, u Carskoj mahali, nastala je čaršija, trgovačko-zanatski centar naselja. U istoj mahali, uz obale rijeke Bune, podignut je krajem 16. Stoljeća hamam.

Na razvoj arhitekture utjecao je i religiozni osjećaj. Muslimani su dužni, pored svakodnevnog obrednog pranja (abdest), da najmanje jednom sedmično operu i cijelo tijelo. Za te potrebe grade se po svim muslimanskim domovima kućne banjice, a po gotovo svim naseljima javna kupatila ili hamami. Hamami su u Bosni i Hercegovini građeni kao javne zadužbine vakifa; njihova upotreba, način

upravljanja sa njima i sa prihodima koji budu stečeni upotrebom hamama utvrđivani su vakufnamom ili zakladnicom.

Karađoz-begov hamam u Blagaju je sagrađen krajem 16. Stoljeća, nešto iza 1578. Godine, iz sredstava Karađoz-begovog vakufa. Po svom tlocrtnom rješenju, pripadao je dvostrukim (čifte-hamami) hamamima. Napušten je poslije kuge koja je ovim prostorima harala 1814. Godine (H. Kreševljaković, Banje u BiH, str. 101).

Kao svi vakufski objekti i hamami su se svake godine izdavali pod kiriju javnim nadmetanjem. Svaki hamamdžija je imao svoj namještaj, dok je vakuf bio dužan vršiti sve popravke.

Osoblje u hamamu su činili hamamdžija (upravnik hamama i blagajnik), peštemaldžija (osoba koja se je brinula o stvarima potrebnim za kupanje), tallak (osoba čiji je glavni posao bio masiranje, ali i kupanje i otiranje posjetilaca ako su oni to tražili), ćulhandžija (ložač u hamamu) i kahvedžija (osoba koja je pravila kahvu i pripremala nargile).

Podaci o vakifu Zaimu hadži Mehmed Karađoz-begu.

Zaim hadži Mehmed-beg je rodom iz Bijelog Polja, 12 km sjeverno od Mostara. U Mostaru je poznat kao Karađoz-beg. Iz njegove vakufname saznajemo da je imao tri sina, a iz natpisa na džamiji da je bio brat velikog vezira Rustem-paše i hercegovačkog namjesnika Sinan-paše koji je upravljao Hercegovinom od 1549. do 1574. godine. Karađoz-beg je umro u Mostaru oko 1564. godine gdje je i sahranjen u haremu svoje zadužbine, Karađoz-begove džamije.

Karađoz-beg predstavlja najvećeg dobrotvora ne samo Mostara već i Hercegovine. U svojoj zadužbini je ostavio: džamiju, medresu, mekteb, imaret, musafirhanu i han u Mostaru; most, mekteb i han u Konjicu; mekteb i han u Potocima kod Mostara; most na Buni, dva mosta na Lištici; i han u Čičevu. Iz sredstava ovog vakufa sagrađen je kasnije i jedan hamam u Blagaju kod Mostara.

Za izdržavanje svojih zadužbina Karađoz-beg je ostavio i 42 dućana u mostarskoj čaršiji, 16 tabhana (kožara) blizu imareta, 14 mlinica i 4 stupe (selo Kešpolje i izvor Bune), nešto zemlje i 300.000 osmanskih dirhema (H. Hasandedić, Mostarski vakifi i njihovi vakufi, 2000., str. 13-14).

Izvor : Zavod za zaštitu kulturnih i nacionalnih spomenika Mostar

(Cidom / 6. 12. 2021.)

Mostarske priče: Vrijeme kad nikom nije bilo tijesno

Zora je, jedno od petero djece se već pridiglo na prve zvuke majčinog tihog koraka. Nastalo je gurkanje. Sinoć su zaspali poredani jedno do drugog na mekom vunenom dušek. U snu su se tako ispremetali da je Ajsimina noga bila na Eminom stomaku, a Majdina ruka lagano prebačena preko Senadinih obraza. Mujo je spavao na posebnom, izdvojenom i, po mišljenju svih ostalih, povlaštenom mjestu. Ostalo četvero su se, jedno po jedno, počeli buditi, trljajući snene oči i posmatrali vješte, hitre majčine ruke koje su pripremale jutarnju sof. Zamirisao je tek ispečeni somun, a na šporetu je uzavrelo mlijeko. Znali su, danas je taj dan. Danas počinje ljetno ferije i danas preseljavaju. Asima, najmlađa, se već počela motati oko majčinih nogu i propitkivati.

Djeca se namah razbudiše, obaviše se sve predradnje i radnje, tako da su za tili čas bili spremni za polazak. Majka obavi posljednju provjeru po kući, zamandali avlijska vrata i krenuše na Lučki most čekati autobus. Nije prošlo mnogo vremena, kad na dnu Dandinog sokaka proviri nos dvospratnog autobusa. Kondukter je već stajao na ulazu, oslanjajući se o metalnu šipku, dok mu je preko prsa bila prebačena mala crna torbica. Djeca su jedva dočekala da autobus stane, uletjela su unutra i počela se penjati na sprat. Majka ih htjede zaustaviti, ali se predomisli.. svi su na istom mjestu, u autobusu, a ona treba da plati i karte. Djeca zauzeše mjesta na drvenim klupama i počеше radoznalim pogledima šarati po autobusu. I, ugledaše ga! Franc Mikulić im je bio dobro poznat, a njima svima zagonetan. Poznato im je bilo da Franc nikako ne spava, da je uvijek budan, Asima ga je čak priupitala da li ikako sklapa oči. Starijima je bilo interesantnija njegova sposobnost brzog računanja. Franc bi za trenutak zažmirio, a potom bi svima pojedinačno davao odgovore kao da mu je to bilo pod moranje. U to se začu majčin glas: -Senadaaaa, Em, As, Maj, Mujo...redala bi da nekog ne zaboravi. Jer, tu su troje njenih i dvoje sestrine djece, pa ne daj Bože.. ! Pomalo razočarani što prekidaju potpunu Francovu posvećenost njima, počeli su jedno po jedno da silaze i da se pripremaju za izlazak. Autobus se približavao malom mostiću koji je djeci bio orjentir da se približavaju Posrtu. Iza autobusa se dizao oblak bijele makadamske prašine. Jedno po jedno, silazili su i sačekali da se prašina slegne. A onda ih je uhvatio razdragani cirlik. Potrčali su do ostataka malog potočića koji bi presušio u vrijeme ljetnih žega i potom bi se zaputili prema kući.

Počelo je ferije, nema više obaveza, ići će se na Adu na kupanje, vidjeće stare prijatelje. Mario, Vijeko, Mira, Nada, Bogdo, Vlada, Goja, Lazo, Brana, Joka, Dana, Šefko.... Dračevica, velika kuća opasana bedemima, na bedemima puškarnice. Uspinjaš se kamenim stepeništem iz bašte, ulaziš na mali kapidžik i dočeka te ogromna kaldrmisana avlija, veća od školskog dvorišta. Lijevo zimska odaja koja je imala drveni pod ispod kojeg je bio trap. Tu se birvaktile čuvao osušeni duhan. S desne strane glavna vrata su vodila do zajedničke avlije koju su dijelili s Mirkom. Centralni dio avlije zauzima glavna kuća sa dva odvojena hajata. Jedan hajat je bio često prepun ljesa na kojima su se sušile smokve, vodio je u sijenicu i štalu, a drugi, veći je bio predvorje za glavni dio kuće. Petero djece bi se poredalo na kameno stepenište prema ćileru, ogromnoj prostoriji

koja je bila hladnija od frižidera. Tu bi sjedili i slušali priče starijih. Drugim stepeništem bi se izlazilo na otvorenu divanhanu sa koje se zatim ulazilo u tri odaje. Najveća je bila i najinteresantnija jer je imala ogromnu musanderu, a u jednom kraju odaje je bila mala tajna prostorija u koju se silazilo kroz poklopac na podu. Od ornamentike, po zidovima su bili raspoređeni otvoreni i zatvoreni dolafi, u svakoj od odaja. Malo odvojena od glavne kuće bila je ljetna kuhinja s niskim vratima, zbog čijeg dovratka su starija djeca često dobivala čvoruge. Ljetna kuhinja, unutrašnja čatrnja poklopljena metalnim teškim žutim poklopcem na kom je pisalo PETROL OIL. Na poklopcu kanta sa sindžiom. Slijedi ogromno ognjište, a pored njega veliki šporet sa niklovanim ručkama i istom takvom metalnom šipkom. Na drugom kraju je bila banjica sa kolovođom gdje se pralo posuđe i uz zid sećija gdje su majke sjedile i pripremale jela. Na cimenti vanjske čatrnje su bile poredane saksije mušketina, albabera, raznoraznih žara, fasliđan i čuvarkuća. U dnu avlije veliki šipak sladunac i u čoši dva manja glavaša. Duž čitavog duvara je bila puna sofa raznoraznog cvijeća, od akšamhajra, sabahhajra, ruža velikih i patuljastih, do hadžibega. S jedne strane avlije jedan do drugog su tri ogromna okrugla šimšira, a na sredini crvena đulbehar ruža od koje se pravio himber i slatko. Čitava avlija je bila prekrivena odrinom sa tri vrste grožđa. Munidžar je bilo najslađe. S druge strane kuće janjik pun šipaka i smokava, a donji janjik zauzele košnice.

Slijedeća sedmica bi bila burna. Iz Cernice i Jablanice dolazi po četvero djece, iz Goražda i Konjica po troje. I Eno. Jedna kuća, dvadesetero djece. U druge dvije kuće rodbina iz Dervente, Sarajeva i Tuzle sa svojom djecom. A djeca... veliki su se izdvajali, pričali svoje priče, mali igrali svoje igre ili se okupljali pod Mirkovim platanom i igrali nekih prдавnih igri, a koje su samo njima bile interesantne. Majke, kad nisu kuhale, šile bi i pjevušile uz muziku sa starog radio aparata, a kad bi zasviralo kolo, sve bi puštale i započinjale igrati. Svako drugo jutro bi se išlo u Blagaj na Adu, preko Podgrađa, Posrti i Provalija. Pregazili bi ledenu Bunu, prešli na pijesak i zauzeli teritoriju... Kupalo se, igralo, veselilo, slušali se svi stariji. Tako iz dana u dan, dok ne dođe onaj kad se trebalo spremati za povratak. Napunjenih baterija, puni utisaka rastajali su se s nadom da će i zimsko ferije dočekati zajedno! Začu se plaćan Vajzin glas: "Tetak, daj i meni mlačanice da je ponesem u Jablanicu!" - "Poslaće tebi tetak pun sepet vozom!" začuje se odgovor koji Vajzu tjera na još veći plač. Ili je, možda, plakao zbog kraja ferija.

Ni danas mi nije jasno gdje su sva ta djeca i roditelji uspijevali da se smjeste... i nikom nije bilo tijesno, niti je iko bio gladan!

(facebook / 19. 8. 2021.)

Žute dunje aman, aman...

Nježni, mekan, baršunasti majski cvijet, jedan od najljepših u proljeće, preobrazio se u mirisne, kao zlato žute plodove. Natkrilili su se, smiješe se i njišu izazivajući u nama želju da podignemo ruku, da saberemo plodove i osjetimo njihov opori ukus. Ne zagrizamo zbog te oporosti nego zbog mirisa koji postaje intenzivniji, a koji nas vraća u ono vrijeme "žutih dunja na ormaru" dok nam u ušima odzvanja ono "žute dunje iz Stambola." Možda sam uhvatila posljednji ovogodišnji pogled na dunje koje proviruju kroz lišće. Možda će one već sutra završiti na nekom ormaru i izazivati uzdahe drugih, vraćajući ih u davna vremena, ali znam da će s proljeća ponovo provirivati ružičasti krupni cvjetovi, dok se iz obližnjeg džamijskog dvorišta širi opojan, sladunjavi miris tek procvale lipe. Onako, nesvjesno, podignem ruku i uberem nekoliko plodova, spremim ih u džepove i zahvalim jeseni koja mi je pružila fantastičan vizuelni doživljaj.

Mostarske priče: Alka

Prebiremo ponekad po sjećanjima. Uvijek tamo sretnemo neke osobe koje smo, igrom slučaja ili mimohodom životnih dešavanja, zaturili, zaboravili, kao da nisu nikad postojale. Još ako takve osobe nemaju nikoga ko će ih se sjetiti ili dati pomen na njihovu dušu, podobro se zamislimo. Zar smo toliko ogrezli u ravnodušnost ili materijalnu pohlepu, da nam je svejedno da je nekad tamo živjela svoj život jedna dobra duša koja nikom i nikada nije učinila hinlu, a vjerujem da to nije ni znala.

Veoma su "žive" uspomene na raznorazne alčake i bjelosvjetske probisvijete vremena u kom su živjeli. Mali slijepi sokačić, kaldrmisani prilaz i povelika drvena ulazna vrata sa halkama na oba krila. Djevojčica crne kovrčave kose, nemarno skupljene na potiljku izvehtalom mašnicom, u naramku nosi dva slatka mačeta. Miluje ih palcima obje ruke i nešto im tiho šapuće. U uglu kao zift crnih očiju nakupljaju se suze, pa se čini da su joj oči još krupnije. Utisak ranjene duše pojačavaju i djelimično slijepljene trepuške. Došla je do vrata, otškrinula ih tiho, za trenutak zastala, a potom ubacila mačiće u Alkinu avliju. Znala je ona da mačićima neće ništa faliti. Znala je da je tu Alka koja će im sve pružiti. Zato je izabrala baš njenu avliju. Alka, mirna, sitna i ponosna starica, je živjela sama. Nije se udavala tako da nije imala ni potomaka. Njen život je za mnoge bio obavijen velom tajne, ali se po avliji, kući u kojoj je živjela i njenom ponosnom hodu, znalo da je od uglednog (Čelebića) roda. Od avlijskih vrata prostirala se kaldrma sa laganim padom prema kući. Sofe su bile pune starinskog cvijeća, ali su dominirale crvene trešnjice, papričice i šeboji. Desno se spuštalo kameno stepenište koje je vodilo u podrum, a tu je postojao i prolaz prema bašti koja se prostirala sve do neretvanjskih pećina. Bašta puna dunja (kako bi mostarci rekli funja), malo prema Ćamilovoj ogradi šipci glavaši, a s lijeve strane šljive bjelice. S avlije se ulazilo u starinski opremljeno predsoblje, a desno i lijevo su bile odaje u kojima je Alka proboravila čitav svoj samački život. Ali, ona nije bila sama, imala je svoje mace koje su bile njene životne saputnice. Svaka je imala svoje ime i svoje mjesto gdje bi se sklopčala i prela s uživanjem. Alkine oči su ih uvijek s ljubavlju posmatrale. Voljela je kad bi je neko posjetio. U vrijeme Ramazana bi se domaćice iz komšiluka dogovarale koja će odnijeti Alki iftar. Morale su to oprezno izvesti, iftariti s njom, da ona ne bi, ne daj Bože, primijetila da bi to moglo biti sažaljenje. Ponosna na svoje porijeklo, ponosna na svoju samoću, ponosna na svoje mace, živjela je tiho i otišla tiho. Kad su se ljudi iz komšiluka vratili u svoje domove nakon ratnog vihora, nisu zatekli Alku, zatekli su njene ostatke koje su s velikim poštivanjem spustili u mezar, žaleći što nisu bili uporniji da je nagovore da pođe s njima kad je trebalo da se napusti dom. Njene mace su obilazile, dugo vremena poslije toga, ruševine stare kuće, očekujući da će se iza njih pojaviti Alka i uputiti im tople riječi. Ne znam koliko se često ljudi sjete sitne mudre starice, ali kad se prođe pored njenog sokačića jedva se naziru napola dogorjela vrata obrasla rusovinom koja sakriva ostatke ruševine, Pažljivi posmatrač ponekad ugleda i pokoju macu koja šmugne niz sokak tražeći spas od pasa lotalica.

(facebook / 24. 8. 2021.)

Čekmedža

- Deder ovo stavi u čekmedžu! – započinjala je iznova tajanstvena priča.
- Ako ostane u džepu potrošiće se! – govorio bi otac.

Majka bi tada prilazila ćoši i pažljivo skinula mangalu koja više nije imala raniju namjenu, već je koristila kao veoma vrijedan ukras u kući. Vezeni milje bi skliznuo i ukazala bi se - čekmedža. Majka bi tada čekmedžu zaklonila tijelom, čulo bi se škljocanje brave, škripa šarki na poklopcu i tada bi ona u nju pohranila ono što joj je otac predao.

Naše glave su se istezale, željeli smo bar malo zaviriti unutra, ali... ponovo škripa šarki i zvuk okretanja ključa. Znali smo da je unutra nešto vrijedno, nešto što nije bilo za naše oči. A znamo i da su se oko čekmedže uvijek vrtile važne odluke vezane za kupovinu. A uvijek se nešto kupovalo, od knjiga, obuće, odjeće, plaćali se računi, a gospođa čekmedža je uvijek bila izvor iz kojeg se plaćalo.

Uvijek, a pomalo i danas mi je nejasna razlika između čekmedže, sehare i bauna, znam samo da su se razlikovali u sadržaju koji se pohranjivao u njih. Naša je bila osrednje veličine, ili je izgledala nama malima ogromna. Čitavom površinom je bila izrezbarena nekakvim sitnom ornamentima. Sjećam se samo da je tu bilo i cvjetova koji su bili obojeni, a sa bočnih strana su bile mesingane ili bronzane halke.

Bila je zima, baš nekakva nezgodna. Sjeverac je pucao, mi se nađidali na dasci u okviru prozora, prateći igru smrekovih bobica potopljenih u velikoj staklenoj tegli. Mati je pravila klupka od izrezanih izvehtalih komada robe, koje je davala da joj se naprave "rute". Na zamagljenom prozorskom staklu mi djeca smo crtali razne likove, pisali slova i tako se zabavljali. Odjednom je zavladała nekakva strepnja. Oštar, neobičan miris nam se počeo uvlačiti u nosnice. Pogledala sam prema naloženoj peći, vatra je tutnjala, a sulunar se crvenio od usijanja.

- Mama, izgoriće kuća! - povikala sam, Eno se čak i vatra vidi tamo! - pokazivala sam na zid gdje se nalazila rozeta.

U tim momentima su mi kroz glavu prolazile različite misli i pitanja munjevitom brzinom. Šta da spašavam? Šta je najvrjednije? Čekmedža! Dohvatila sam je za jednu halku i izvukla na sred avlije. Potom sam otišla u komšiluk u jedinu kuću koja ima telefon i zamolila da zovnu vatrogasce. Trkom sam se vratila kući, očekujući da ću vidjeti plamene jezike kako gutaju kuću. Dočekao me je majčin prijekor kad je čula zašto sam izletjela iz avlije. Ona je u međuvremenu natopljenim ručnicima već ohladila sulunare, u zraku se osjećao gorkast miris ugašene čađi. Začule su se i vatrogasne sirene. Nisam se obazirala na strogu opomenu vatrogasaca zbog uzaludnog dolaska, niti na punu avliju radoznalih komšija. Moje oči su bile fiksirane na čekmedžu, a ona, kraljica, je stajala na sred avlije i prkosila udarima sjeverca.

Tako je jedna čekmedža, u mašti malog djeteta, bila simbol prioriteta. Danas čekmedže služe za ukras, njihovu namjenu su preuzeli sefovi. Vrijedniji su što su bolje sakriveni.

U sjećanju – Nadomak Staroga mosta

Sjedila dva prijatelja u hladu košće nadomak Staroga mosta i vodili otprilike slijedeći razgovor:

„Ja bih zabranio da se po ovim radnjicama prodaju ikakvi suveniri osim onih na kojima je Stari most i Kujundžiluk“, reče prvi.

„I ti ga pretjeruješ, ne može se živjeti samo od Staroga mosta“, odgovori mu drugi.

Može! Evo ja živim gotovo četrdeset godina, crk'o bi da ga ne vidim svaki dan“.

Završi taj svoju priču i uze fildžan kafe u ruku.

Eto to je ljubav i Mostar kakav svi volimo.

(20. jula 2014.)

U sjećanju - Ima nešto

Šta je to što nam daje sadržaj mislima, što nam pokreće sjećanja, što nas budi pa budni nastavljamo sanjati? Šta nam grije dušu, a nismo ni iskru zapalili? Samo nam je misao okrnula neko sjećanje ili neki lik. Ma kojom snagom nam to nešto upravlja razumom, a nismo ni prstom pomakli? Odakle moć mislima da stvore buru u nama, a mi se krišom osvrćemo da vidimo prepoznaje li se ili smo vješto prikrili? Navučemo masku bezbrižnosti, naoko mirno posmatramo, mehanički odgovaramo, ujednačeno koračamo ili nezainteresovano sjedimo na autobuskom sjedištu, blijedo gledamo kroz izloge i lica koja promiču pored nas, dok u našoj duši tutnji, vrve misli, prepoznajemo lica, u živom smo, nijemom razgovoru s njima i iznova po ko zna koji put vodimo žustre polemike. A samo nas naše oči mogu izdati. One pažljivo prate sve što se u nama dešava, prelijećući sa detalja na detalj, da nam nešto ne pormakne. Jer, ako promakne, sve se mora dešavati ispočetka. Stalne reprize, sa pokojim promijenjenim detaljem.

Misli nam nemilosrdno prekida putnik koji obavještava vozača da silazi na sljedećem stajalištu. Iznenadeni shvatamo da smo svoje stajalište propustili. Koga kriviti zbog toga? Svoju nesmotrenost ili misli kojima ne možemo upravljati? Pitanje bez odgovora!

Ima neko

Ima neko ko nam daje sadržaj mislima, ko nam pokreće sjećanja, ko nas budi pa budni nastavljamo sanjati... i sve iznova, nove reprize, nove polemike, nove bure, maske i mehanički odgovori, blijedi pogledi i naše nemirne oči koje pažljivo prate svaki detalj. Ponovo još jedno propušteno stajalište i traženje krivca. Pitanja putuju mislima kao maslačkovke pahulje prema nebu do zvijezda da se tamo sretnu i pronađu odgovore.

(29. 4. 2022.)

Na današnji dan – s Luke od svake ruke

Ne znam po kome i zašto se moj dio grada povezuje s ovom uzrečicom, ali, da nas nema – ima brato na svakom koraku. Kud god makneš, naročito od Lučkog mosta pa do Šarića džamije i dolje prema Podharemu. Čak i u moje vrijeme (mislim dok sam još hodala držeći se majki za suknju), momci s Luke su se "puškerali" s momcima iz Donje mahale zbog cura. Oni iz Donje mahale su bili ljubomorni što nama sunce grije bar pola sata duže pa su prelazili na Đinovac, Brekinovac, Liman i Cekljun da se malo duže cvrlje na suncu. Pod Šupljom se igrao remi, ispod Brekinovca su se tajno sastajali parovi i dogovarali o izlasku. Najpopularniji su bili oni frajeri koji su imali ogroman traktorski šlauf koji je mogao primiti i po 5-6 osoba. Važno i odvažno smo se puštali od Carinskog pijeska do Vojničkih bukova. Čim bi posljednja zraka sunca zašla za Hum počelo bi dozivanje zabrinutih majki. Sjećam se jedne takve avanture najviše zbog degeneka koga sam pokusala kad sam se vratila s Neretve. Vjerovatno zbog toga što se mojoj majci nije svidio vlasnik neretvanskog "poršea". I tako iz dana u dan bi se hladilo pored i u Neretvi. Kavada u jednu ruku, križa hljeba u drugu i niz sokak pravo na pećine.

Kad spomenuh kavadu sjetih se jednog od brojnih marifetluka Lučanima, a i šire dobro poznatog, Hame Hajrosoma. Ovaj nadimak je dobio jer mu je bio univerzalan pozdrav i skraćunica i za sabah i za akšam. Bio je vrsni soboslikar, jedno vrijeme majstor u ŠUP školi za molere. Jednom prilikom je zaključao šegrtu u prostoriju koju je trebalo oslikati i nije im dao vani dok nisu bili pri kraju. (dobra taktika za naše političare). Skoro svaki dan je bio obogaćen njegovim marifetlucima.

Bašta nene Sarićuše se graničila s njegovom, a kad su komšije za primjer, nije bilo ograda, samo je zajednički put bio međa između vlasništva. Posadila Sarićuša kavade, zelene li se zelene, ali ni jedna još da zarudi. Izabrao Hama najveću kavadu, ofarbao je u crveno i čekao reakciju. Jutro zarudilo, oglasio se i bulbul iz krošnje starog bajama na pećinama, Sarićuša kao prava domaćica, odlazi u baštu da prije sparine pobere što se pobrati može. Iznenadena ugleda zrelu kavadu, ubere je i požuri da se pohvali ukućanima. Kad ukućani ugledaše da je kavada ofarbana i rekoše joj ibreteći se ko je to mogao da uradi, Sarićuša zaklima glavom i kratko prozbori: "A Hama valahi, a ubiću ga bilahi"!

(11. augusta 2014.)

Šjȅćanje na jȅdnu zimu

Od samih jutarnjih sati vazduh je mirisao na nešto neobično. Sprema se ružna hava – govorili su stariji. - Kad počne padati s juga, zna podobro i da zatrpa.

Od kako znam za sebe pa do tog dana nismo znali šta je veliki snijeg. Zalepršao bi mostarskim ulicama, po Humu bi se malo zabijelilo, a sjeverac bi šibao i zaprašivao oči ledenim kapljicama. Začula bi se dječja graja, izlazili bismo iz avlija i nestrpljivo čekali da napada. Sat-dva je bilo dovoljno da napada 5-6 cm , sasvim dovoljno da se možemo grudvati. Ali, naša sreća ne bi trajala dugo, Kažu samo: Snijeg je mekan, brzo će se otopiti. I zaista, ono malo što bi palo se brzo pretvaralo u bljuzgavicu po kojoj je malo ko znao hodati. Na površini voda, pa zdrobljeni snijeg, a ispod toga skrivene klizave ledene ploče. Obavezno bi u kuću ulazili mokri i promrzli, rumenog lica i crvenog nosa.

Snijeg je tog dana do podne napadao, padao je u velikim laptima. Majka nam nije dala izlaziti, govorila je: "Neka dok stane." Napadao je više nego smo ikad zapamtili. Mi smo po sobi skakutali od radosti i iščekivanja, provirivali radoznalo kroz prozorsko staklo, a po staklu su se zaustavljale i lijepile pahuljice raznih oblika. Na prozorskoj dasci velika tegla u kojoj je potopljena smreka izvodila svoj beskonačni ples, podizala se prema gore do limunovih kriški, a zadim spuštala do dna. Majka bi nam sprovodila uobičajeni ritual ispijanja smreke: C vitamin, morate popiti da budete zdravi! Nije nas trebala ni uvjeravati, niti moliti, jer nam je bio drag karakterističan miris smrčeve smole.

Nekakva tišina je zavládala u toj zimskoj idili. Pogled na baštu je bio savršen. Sve je obuklo bijelu odoru, čak su i pećine prema Bjelušinama zabijelile, nije se iz njih nazirao onaj, za nas, tajanstveni i strašni mrak. Pokoja sjenica i vrabac bi sletjeli na snijeg, pokupili mrvice hljeba koje im je majka istresla sa stolnjaka i odlepršale bi ostavljajući trag svojih tankih nožica na netaknutom snijegu. Ogoljele grane šipka, smokve i bajama su se savile od silnog tereta. Dobili smo dozvolu da uživamo u snijegu. Našoj radosti nije bilo kraja. Bašta je bila bojno polje. Grudve su letjele, pravili se grudobrani, bilo je tu cirlika, smijeha, plača, dovikivanja, dozivanja. Niko nije osjećao studen, samo je bilo bitno da ima snijega.

"Samo da ne okrene kiša" - govorio je otac, "jer ako pane prije noći, sve će smrznuti."

Njegovi strahovi su se obistinili, a našoj radosti je došao kraj. Kiša je počela da pada, ali kako je snijeg podosta napadao, nije ga mogao potpuno otopiti. Tu veće smo zaspali kasno sa željama da kiša prestane i ne otopi onaj naš divni snijeg.

Rano ujutro, kako smo se počeli buditi, prvi pogledi su se usmjeravali na prozorska stakla. Sve je bilo bijelo, ali čudno, sablasno bijelo. Prozorska okna su bila zaleđena, nismo vidjeli šta se dešava napolju. Čuli smo tihi razgovor oca i majke. "Led", govorili su, "sve je sleđeno." Bojažljivo smo provirivali kroz odškrinuta vrata, srebrenasti odsjaj nam je zaslijepio oči. Sa krovova su se spustile podugačke ledenice. Ni traga snijegu, sve se pretvorilo u veliku ledenu

ploču koju je otac bezuspješno pokušavao da razbije. Majka je po ledenoj kaldrmi razbacivala topao lug da se može doći bar do drva i uglja. Nekakav strah se uselio u naše dječje duše. Zimska radost nam je naglo preko noći prekinuta, a sad nam ne dozvoljavaju da napravimo ni koraka. Tek kasnije sam postala svjesna zašto. Pa Mostarci nisu znali hodati ni po snijegu, a kamo li po ledu. Obavezno bi za svaki snijeg bilo po nekoliko preloma i podosta nezgodnih padova.

Te zime se led dosta dugo zadržao, Mostar je bio "okovan srebrom" i po tome se pamti ta duga mostarska zima. Ledene vretenice su se posljednje otopile. I danas se sjećam da nam je majka na čizme navlačila vunene čarape, a oni koji su stanovali u sokacima prema Neretvi ili Bjelušinama su na čizme stavljali "potkovice". E, to je posebna priča. To su bile kožne trake sa ekserima koje su se obavijale oko cipela da se ne bi kliznuli i pali. Živa se te zime dosta dugo zadržala ispod nule, popucale su stare olovne vodovodne cijevi, zaledili se sokaci, ali je grad živio svoj život. Ono što mi je ostalo u pamćenju vezano za tu ledenu zimu je tegla sa smrekom u prozoru, ledenice i očev odlazak u bolnicu na duže ispitivanje pred operaciju.

Dva mjeseca kasnije, kad je izašao iz bolnice, pričao nam je zgone i nezgone na relaciji doktor - pacijent. Ali, o tom - potom! Jednom i o tom.

(Facebook / 26. 12. 2021)

Žal

Činjenica je da je poslije Drugog svetskog rata socijalistička Jugoslavija postala neka vrsta evropske priče o uspjehu. Između 1960. i 1980. zemlja je imala jednu od najvažnijih stopa ekonomskog rasta u svijetu, pristojan životni standard, besplatnu zdravstvenu zaštitu i obrazovanje, zagarantovano pravo na posao, jednomesečni plaćeni godišnji odmor, stopu pismenosti od preko 90 posto, i prosječan životni vijek od 72 godine. Koliko ja znam, ni jedna od država Balkana danas ne može da sanja ni pola ovog prosperiteta. (Preneseno sa jednog portala). Danas sve novonastale držav(ice) imaju ogromne vanjske i unutarnje dugove, nove generacije se čude kad mi, koji smo živjeli u to vrijeme, osjećamo žal za prošlim vremenima.

Tiho da se ne probudi dan

Već je kasno. Mrak se lagano prikrađa tihim korakom noseći hladan dašak studeni. Začudo, dan je bio bez i jednog oblačka, a upravo gledam veličanstveni završetak jednog od mnogih jesenjih dana. Sunce se probija kroz crvenkaste oblake, dajući neodoljiv ugođaj. Izviruje kroz pomalo ogoljele grane milujući lice i draškajući mi već pobuđenu maštu. Zlatno žuti tonovi su već osvojili poveći dio nebeskog plavetnila dajući bajkovit osjećaj. Tamo negdje, između sna i jave, jato ptica plovi nebom vrteći se u krug. Još samo malo i sve će utonuti u tamu i spokoj.

Jesen je doba kad svi počinju sumirati, analizirati, tad sjećanja izviru i pune dušu. Spokojom, tugom, radošću ili brigom, ko zna, sjećanja počnu da dobivaju boje sa primjesom trenutka. Ona sežu negdje davno kada sam osjećala da neko razumije zbog čega volim jesen, da upravo isto kao ja podiže glavu i uživa u smiraju dana, tad me ispunjavao osjećaj neke posebne, tihe radosti. Da li je dodir daška vjetra ili je neko upravo prošao pokraj mene? Ma neću da znam, neću da skrenem pogled jer će mi pobjeći ono što moram vidjeti. Moram biti budna kad se posljednji sunčev zrak ugasi i kad zatihne sve. I šum opalog lista, i cvrkut ptica u oronuloj krošnji, i koraci slučajnih prolaznika. Tada ću pokušati i ja da skupim mrvice hrabrosti i da obojim pomisao na sutrašnji dan. Ko zna šta nosi. Možda ništa, ali i to je nešto. Zadrhtah, kovitlac nemirnih misli mi je skrenuo pogled i ne stigoh da uhvatim svoju namjeru. Posljednja sunčeva zraka mi pobježe vješto kao da je iz prikrajka čekala da me omete zalutala misao. Ali neka, ogrnuh se plaštom sutrašnjeg zalaska, bi mi toplije u duši što ostade osjećaj koji se nesvjesno stvorio. Podigoh pogled prema već tamnijem nebu, prve zvijezde su izvirivale i stvarale poseban odsjaj na ostarjelom crvenkastom lišću. Kao da su se smiješile i obećavale spokojnu noć. Pogled mi zadovoljno zaroni među zvijezde. Znam, tamo negdje si i ti, uživamo zajedno u tišini ove čarobne noći, povezane samo nama znanim mislima. Svi dragi momenti su bili obojeni bojama jeseni. Večer, kad ću ti napokon pružiti ruke, kad ću hrabro kročiti među zvijezde, mora biti jesenja. Do tada ću sklapati mozaik trnovitog puta koji nas razdvaja.

Otkuca sat sa starog zvonika
Prhnu ptica, prolomi se zvuk
Stari mačak skoči vrh starog zvonika
A onda nastaje tamni, teški muk.
Koraci sitni tiho zajecaše
Kao da ih goni sami vrag
Skrenuše nekud, nestadoše

A onda se začu prijekor blag
Zašto bježiš, plačeš i patiš
Ne vrijedi plakati samo da znaš
Suze su teške, nemoj da jecaš
Moraš sebi nadu da daš.
Dignute glave, sa suzom na licu
Nastavi korak sitno da tka
Udalji se brzo niz staru ulicu
I zamače tiho, tiho u mrak

(Facebook / 23. 1. 2021.)

Tiho da ne probudiš sneg

Šetam,
Šušti lišće i šapće
Tiho i sjetno
Tišinu boji
U snove i mir
Najednom
Obuze me blagost
Lagano kročim
Da ne povrijedim
Da ne pokvarim
I dopuštam tako
Da me miluju toplo
Boje jesenske
Da mi lice kvase
Suze kišne
Mogla bih tako
Do beskraja
Hoditi tim ćilimom
Slušati šuštavi šapat
I duša bi plesala
Ali
Samo duša sanja
Misli putuju
usne šapću lišću
Da zapamti korake
Ššššš
Tiho, tiše
Da snova bude više

(18. 12. 2021.)

Šrętno ili bistro!

Catara, Boškovi i Bunski kanali, Peškino kolo, Đeriz, Carinski pijesak, Džinovac, pod Lučkim i Avijatičarskim mostom, zela, braon, Marin kaput, iračka deka, padavac, osmica, šup, meka, sval, sprava, rola, mlat, podustva, kuplung, su termini koje poznaju svi mostarski ribari. Znalo se ko u Mostaru uzgaja crve za ugora, ko dobro peri mušice, ko ima najbolje vunice i deke i ko dobro lovi. Skupljale su se raznorazne deke, kupovale vunice, kupovale ili perile sprave, a i krilo se koja boja "radi" i u koje doba dana. Kad u maju proradi padavac, "krči" se riba, pa se i početnik može pohvaliti pokojom ribarskom. Tri lučka ribara, poredani po ribarskom stažu i godinama, Hajrosum, Medicina i Herca kafenišu kod Fadila i raspravljaju. Načuli su da je Bufo ulovio dobru meku kod Đeriza.

- 'ta će on ulovit' kad ne zna ni zabacit'- dobaci Medicina
- Jes' Boga mi, ja vidio, ovolika, ima u njoj kilo i po, dodade Hajrosum
- Deder skрати bar za glavu – nadoveza se Herca, očekujući reakciju njih dvojice
- Ma šta za glavu, bez tri kle nema dobre meke, a tu je ostavio da je baci mački.
- Jesam vidio, Dina mi, vag'o je kod Ramiza.
- Je li ti rek'o šta je zagrizla?
- Ma k'o da će ti on reć', čuva taj boju za sebe, nego, one u paru budu, ima još jedna.

Ustadoše i bez prethodnog dogovora se zaputiše niz Bufin sokak naspram Šarića džamije. Počeše uvjeravanja koja boja radi, koju ne "jamlja", koju riba odmah ispljune, u koje vrijeme, čak u minutu i gdje treba zabaciti spravu.

- Ne po sredini, kaže Bufo, već na onu stranu u hladovinu, odmah pored one pećine što viri više Lučkog mosta.

Sva trojica se potom zaputiše kod Medicine, da dobiju po komadić zele da namotaju na četrn'esku i da prošaraju srebrom. Ulaze u avliju, sjedaju za sto i nastavljaju priču.

- Deder mi donesi onu kutiju u prozoru!- reče Medicina svojoj ženi. Znajući da je pomalo ters što se ribolova tiče, ona, da utvrdi priupita
- Je li onu sa spravama ili sa vunicama?
- Donesi sve!, dobaci Hajrosum
- Samo vunice!, ljutnu se prvi. Kao i svaki mostarski ribar, i on je imao originalne vunice i lažnjake. Kad bi davao uzorke šakom i kapom sigurno nisu bili originali, jer su se originali davali po dvije tri niti.

Popodne se spustiše niz Ramića sokak pa se rasporediše ispod Đeriza. Ostavili su torbe pod vrbom i zabacili mlatove. Prvi "šup" i Herci zape sprava za pećinu. Nekako otkaći i pogleda pravu

- Otkide mi se treća od olova!, reče Medicina uze tefter i dade mu zamjenu.
- Evo je udari!- povika Hajrosum te poče vući ribu.
- Popusti malo kuplung, umori je!, savjetuje mu Medicina pripremajući sak za, po izgledu vrha mlata, poveliku ribu.

Hrvalo se s ribom punih desetak minuta, trudeći se da riba ne ode pod pećine. Doveo je nekako u plićak i trebalo je da je samo smjeste u sak. Herca savjetuje, te povuci je još, te tamo je, te bliže. Medicina gleda najzgodniji položaj da ne prepa'ne ribu, a Hajrosum, već izmoren, jedva čeka da je napokon vidi u saku.

- Polako, polako...eto je..još malo...ha.. ne daj joj nazad!

Meka (mekousna pastrmka) se odjednom trznu, otkide udicu, praćaknu se u plićaku i otpliva u tamnozeleno dubine. Nasta tajac. Herca iznenađen, Hajrosum u šoku, a Medicina se smješka jer zna da će ga optužiti da je ribu namjerno pustio.

- Nisi danas nafakali, 'ta ćeš, samo prozbori.

Batališe za taj dan ribolov, pitajući se usput čija im je žena poželjela "sretno", a ne "bistro". Sljedeći dan su čitavo prijepodne razglabali koja boja je bila prva do olova, koju je meka odnijela u dubine Neretve. Koliko je meka bila teška zavisi od toga kome bi servirali priču o izgubljenom ulovu.

- Ispod deset nije bila - sa dozom nostalgije je ponavljao Hajrosum.

Sutradan ispod Đeriza nije bilo mjesta za njih trojicu, već od podne "jalan" ribari su zauzeli busiju.

- Da Bog da im voda nadošla i sve torbe odnijela - povika jedan od njih, pa se pokupiše i krenuše nizvodno prema Džinovcu.

Posvećeno trojici najboljih ribara na Luci.

(Facebook / 19. 8. 2019.)

Gnijezdo

U proljeće je brižno savijala, gradila, štitila, branila i hranila mlade. A onda dođoše hladni dani, ptici porasli, otišli, gnijezdo opustjelo, došao red da i ona ode. I, otišla je, obećavši proljetni povratak.

Ako ga budu srušili ledeni zimski vjetrovi, ona će ponovo savijati, graditi, štititi i hraniti one koji će ponovo otići. Takvi su zakoni prirode!

(11. 11. 2020.)

Početak ili kraj? Ab ovo.²

Stalno isto pitanje, a isti odgovor. Niti jedno, niti drugo. Oboje!

Jutro nije spremno da prihvati sve naše nade, čežnje, stremljenja. Budimo se ogrnuli željama, a jutro nas sprječava mogućnostima. Ne želimo ništa što nam ono ne može ispuniti. Ali, ono nas zabljesne sjajem rosnih kapi, koje iskre i u nama bude radost. U želji da iluzija traje što duže sanjarimo, ne ustajemo, obuzima nas osjećaj iščekivanja. Životna fatamorgana, *perpetuum-mobile* do jednog dana kad smo, manje ili više, spremni na odlazak. Ujutro planiramo, uvečer sumiramo. Jutro i suton se ne susreću poput radosti i sjete. Puca zora snagom, savija se suton umorom. Probude nas jasne boje jutarnjeg svijetlog kolorita, a uspavaju i smiruju večernje sjenke. Nešto poput proljetnog buđenja i jesenjeg smiraja. Treba u potpunosti da prođe dan, ljeto ili životna zrelost, da odvoje dolazak i odlazak, da bismo postali svjesni razlike između nade i čežnje, iščekivanja i sjete, djeteta i starca. Jedno je neupitno... svakom dođe trenutak kad se sjeti one legendarne: "Valja nama preko rijeke". Večer je, ipak, poštenija... ona ne obećava !

(facebook / 11. 11. 2020.)

Jutro će promijeniti sve – Indexi, 1969.

Ti si tu, svud je mir oko nas
Grobna tišina nas dijeli
Ali ne, čekaj strpljivo dan
Jutro će promijeniti sve

Čemu to, noć je ušla u nas
I naša srca su prazna
Ali ne, sve je ružan san
Jutro će promijeniti sve

Bdijem, duga je noć
A znam, bdiješ i ti
Al' to dvoje bez nade
Ne, ne, to nismo mi

Ti i ja možda želimo kraj
I mračne misli nas dijele
Ali znam, noć je kriva za to
Jutro će promijeniti sve

Čemu to, noć je ušla u nas
I naša srca su prazna

---

² Ab ovo- od jajeta (lat) - u slobodnom prijevodu - od početka....sumiramo!

Ali ne, sve je ružan san
Jutro će promijeniti sve

Bdijem, duga je noć
A znam, bdiješ i ti
Al' to dvoje bez nade
Ne, ne, to nismo mi

Ti i ja možda želimo kraj
I mračne misli nas dijele
Ali znam, noć je kriva za to
Jutro će promijeniti sve

Jutro
Jutro će promijeniti sve
Jutro će promijeniti sve
Aaah...

Šipak (nar)

Od cvata do zrelog ploda... njegovo veličanstvo ŠIPAK, nar ili mogranj, lat. *Punica granatum* jedna je od najstarijih kultivisanih voćki. Porijeklo vodi iz Perzije, a spominje se u skoro svim religijama. Negdje se spominje kao "vladar jeseni", "zrnasta jabuka", a negdje kao "rajsko voće" koje je raslo u vrtu Adama i Eve (Adema i Have). U monoteističkim religijama simbolizira okupljanje individua oko jedne vjere baš zbog mnoštva zrnastih plodova okupljenih u jednoj voćki. U posljednje vrijeme velika je pažnja nutricionista okrenuta prema šipku i njegovim ljekovitim svojstvima. Povoljno djeluje na obrambeni mehanizam tijela, krvne žile, pritisak, čisti krvne sudove od loših masnoća, bogat je antioksidansima, te zbog toga je veoma dobar za prevenciju protiv karcinoma. Muhamed a.s ga spominje kao voćku koja čisti organizam od mržnje.

Ribarska

Ovako otprilike teku ribarski razgovori...

Majke mi na žmugaricu, dvan'eska englezerica, zlatna prošara i krila od pera s pijevca Ale Džine. Zakači ona, povuče u dno, ja drž', ne daj, popustim malo kuplung, ona suknu uz vodu. Savi se vrh mlata do tala, a ja ne popuštam. Ma pratim ja nju odavno. Bila je u jatu, vrtila se, da si joj samo plac vidio. Prob'o sam ja da je namamim i na Marinu papuču, Iračku deku, mijenjao prošare, neko reče da radi meda... Tako sam prob'o sve, ali ništa. Vrti se ona oko udice, ćopa, ali je odma' ispljune. Prob'o i na leptira, ma jok, neće i gotovo.

Hama kaže sinoć da je Sena ufatio meku, kilo i po u njoj. Laže, vala, onaj od koga je čuo, ja sam vidio da je samo siću vadio. Kaže, valja mu mački odnijeti, a jutros mu avlija miriše na prženu ribu. 'ta će on ufatiti, nije dobre ribe vidio ni na slici. ..

I, da ti nastavim pričati kako sam je kutaris'o. Kuplung je zakon, i dobra rola. Dlaka dvadesdvica...povuci, popusti...pola sata sam se mučio. Buraz mi podvuče sak, ali nezgodno, okrenu se ona....ko brod...otkide se, a ja po njoj. E ne's, majku ti tvoju, ja da se ovoliko mučim, a da ti klizneš. Kad smo je izvukli, brod brodova! Brk joj ko dva nokta u palca. Da izvagamo, vage nema, tek kad se vratimo, nego onako od oka, brat bratu...ma ima u njoj osam i po, devet kila. Jedva smo je stavili poprijeko u gepek.

Odma' smotasm'o sprave, pokupismo mlatove, umal' ne zaboravih tefter pun sprava i put pod noge. Kad smo došli, žena se prepala, ko će čistiti, a tek pržiti! Kaže da nema toliku tavu ni da je na zvona prži.

Šta??? Da ti dam malo vunice??? Nemam ni ja nego samo za jednu spravu! Ma imaš ti te vunice bola' ! Koga? Prešare?... Ma sve'dno ti je kojom šaraš! Važno ti je da je treća od olova i dvan'eska.. Haj ti pa se vidimo sutra pred veće na Boškovim kanalima.

Čuješ ženo....reče on malo kasnije...probudi me ranije, moram uhvatiti mjesto dok se nisu jala ribari poredali... vidio sam ja kako me gledaju! Ma krivo im bezbeli!

Svim ribolovcima Bistro!

(26. 3. 2022.)

Tavla, ronca i dva tabijasusa

Zima, smračilo se već u pet popodne, na programu samo vijesti, pa ponovo vijesti... Nema utakmica, nema ništa zanimljivo. Zavlada dosada, vrijeme za poslijepodnevnu kafu, ali se nikom ne ustaje da je napravi. I djeca se valjaju po tepihu i zadirkuju. Mina nesvjesno pogladava na sat kao da nekog iščekuje. Nije davno došla s posla, nabrzinu je podgrijala ručak napravljen sinoć. Imala je naporan dan, a jučer su išli u kupovinu i zadržali se neplanirano dugo. Tek kupljenu suknju, boje zrelog pipuna, koju je, da je pronosa, prvi put obukla danas, je odložila preko naslona fotelje, da se falte ne raspeglaju. Začuli su se koraci preko avlije, žamor djece i Ismin glas.

- "Što me natenta da idem, vidiš da nisu kući!" Djeca u kući živnuše, upali se i svjetlo, razvedriše se ćehre, Mina usta da poželi dobrodošlicu gostima. Maho ne mrda, iskosi glavu i sačeka da Isma uđe u sobu.

- "O'kle tebe, šta si se namečio na vunice, dao sam ti šta sam im'o!"

Žene se pogledaše, pozdraviše mimikom i podignutih obrva pokretom glave prema njima klimnuše uz uobičajeno:

- "Zar ne znate ko ljudi da se pozdravite?"

Djeca se odmah smjestiše iza fotelje otpočinjući samo njima poznate igre.

- Haj der je pristavi gospodara ti i Boga da je popijem, ova moja ne htjede, kaže: "U Mine ćemo je popiti!"

- Daj der tu tavlju da odigramo jednu!

- Neću, rek'o sam ti , nikad više s tobom!

- Haj jednu đulbehara!

-Neću , rek'o sam ti!

- Mina, haj ti jednu partiju!

- Ko, ona? 'Ta će ona igrat' ne zna ni šta su zari! Daj der vamo tavlju da mu ja pokažem kako se igra!

Baciše zare i poče igra. Ismi krenu, Maha se jede i tiho ronca.

- Ne zavrći zare tim prstom!

- Nisam, rahmeta mi babina!

- Čim se ti rahmetom babinim kuneš, lažeš, to je bio šeš-beš, nije dupli šeš.

- Ti ćeš mi reć', stavi đozluke đavo te odnio ćoravog!

- Daj zare 'vamo, ne's ti mene učit' kako se igra.

- Šta se boni svađate, k'o da ne znate igrati k'o normalan svijet?
- 'Ta se ti otamo javljaš, pripazi ti na djecu.

Mina zađe za fotelju i ugleda starijeg kako makazama suknju "sređuje", traka do trake... Kroz glavu joj prođe cijena koju je jučer "istresla" za nju. Kao da se ništa nije desilo njih dvojica nastavljaju igru. Ismi treba dupla džiahara, a Mahi dubara. Ni jednom ne polazi za rukom da baci odgovarajuće zare. Isma protrese zare u ruci i baci ih zavrćući prstom. Dobi partiju.

- Ma nemaš ti pojma kako se igra, naroguši se Maho. Samo si sretan koliko si težak! Ma ti si tutkum čo'jek! Sad ću ti ja pokazati kako se igra, i nemoj mi ništa govoriti. Hana, daj one druge zare! Te ne može zavrćati kako on hoće!

Njihova igra, zajedno s roncom, je trajala do kasno u noć, za to vrijeme su i djeca pozaspala, a prijateljice ispričale sve dnevne priče, istovremeno ih smirujući u ronci. Da se nije trebalo sutra na posao, igrali bi njih dvojica do ranih jutarnjih sati.

Mostalgija

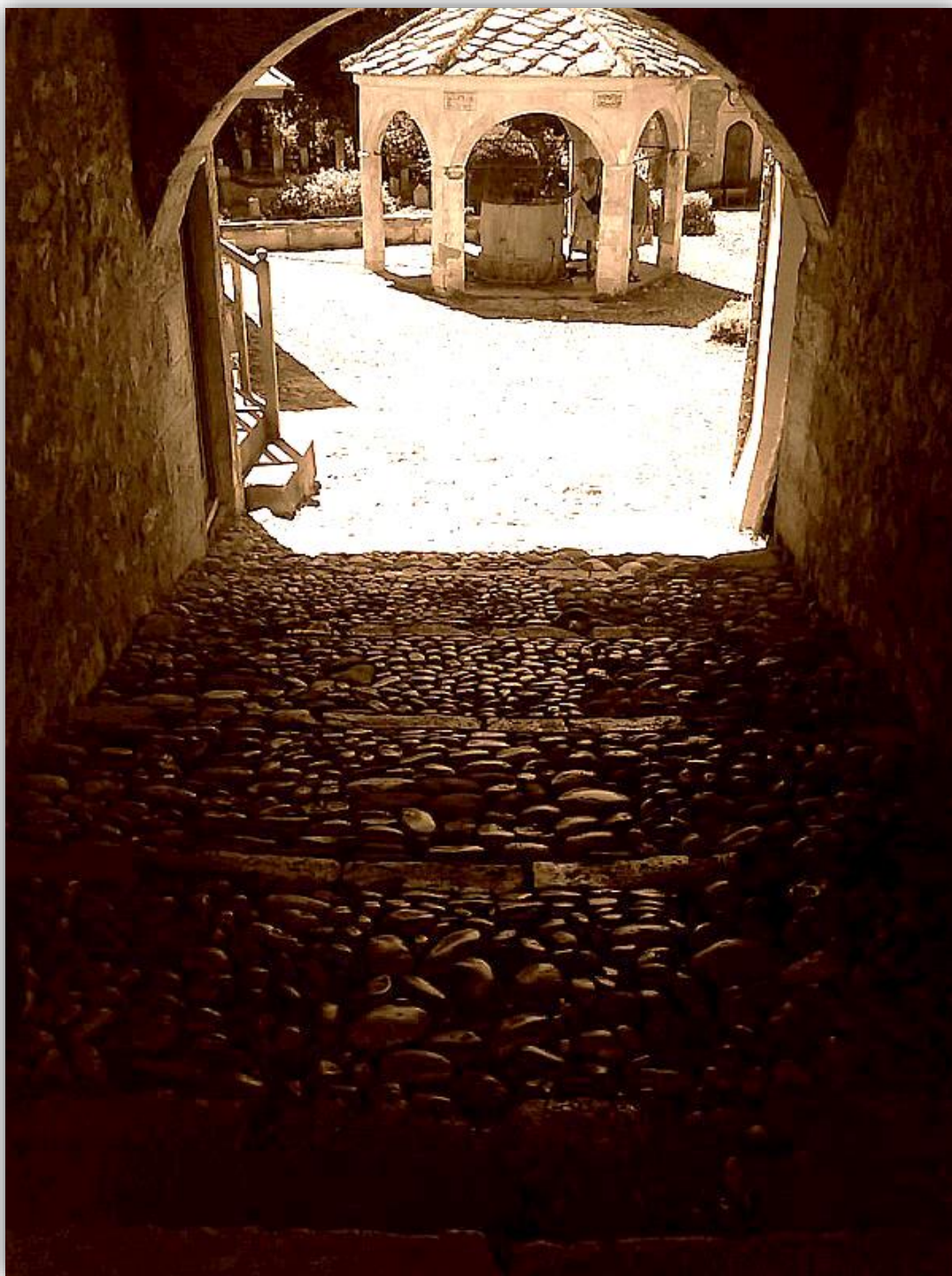
Često se pitam zašto riječ MAHALU uvijek vezujemo za nešto što je prosto, neuko, za trač, za spletkarenje, za podrugivanje? Zašto nam je riječ KVART nešto finija, elitnija, uljudnija, kulturnija? Ili ČETVRT? Ma čega si četvrt? Ta nije jedan grad burek, pa ćemo ga sad četvrtat!

Mahala je prosto, ona ljudska naseobina u kojoj sve emocije, a mogu biti i opasne, isplivaju iz svakog njenog stanovnika i ostaju na površini, sve dok ih neke druge, mnogo jače, ne potisnu. Tako je i Luka mahala, pa Brankovac, Carina, Cernica...

Sve mahala do mahale, protiv mahale, u mahali... ali je samo jedna, mostarska, DONJA MAHALA.

To što joj u imenu stoji da je Donja, ne znači da je manje važna u odnosu na ostale mahale. Naprotiv, vrlo je bitna. Barem je meni bitna, jer sam od svojih nepunih dvadeset godina, koliko sam živjela u rodnom gradu, osam provela baš u toj mahali. Od ponedjeljka do petka, devet mjeseci godišnje, osam godina, pa vi izračunajte koliko je to vremena. A ako dodam i one sate dokolice (van nastavne aktivnosti) i sva ona uvježbavanja, raznoraznih koreografija, u nekom žbunju, podno štreke, sva "vizanja" simpatija (što svojih, što tuđih), provodila sam ja u toj Donjoj Mahali poprilično vremena. Kad se na to pridoda i ono srednjoškolsko vrijeme ispijanja kafa i prepričavanja randesa i ovo današnje, kad opet idem na kafenisanja i prepričavanja, skontam u neko doba da sam i ja 'mahaluša'. Sad ljepo u glavi čujem smijeh i komentare nekih mojih drugova - "A jašta si nego mahaluša i gora si!" Ma neka sam, pa šta ako sam mahaluša. Ne vidim ni šta je u tom toliko loše. Ne dam ja moju Mahalu Donju i moje mahaluše nikome. Doduše ne dam ni mušku raju iz mahale. Možda niko neće ni da mi ih uzme, svejedno ih ne dam. I nekako, za razliku od onih s LUKE II, mi s one naše LUKE, nikad nismo imali problema s rajom iz Mahale, pa ni s Ograde ili Šemovca. Možda je caka u tome što smo dijelili istu školu, na istom mjestu kupovali kifle, igrali flipera ili jeli šampite i indijanere. Ne znam ni sama, ali znam da sam se i u Mahali i na Ogradi osjećala k'o da sam na Luci. Nekako svoj na svom. Bilo da je radni dan ili vikend, praznik, raspust, svejedno, tamo sam uvijek mogla naći nekoga ko me voli i sa kime mogu provesti vrijeme. Stvarno se ne sjećam nekog ozbiljnijeg incidenta. Pamtim samo pregršt ljubavi, prvih simpatija, pravog iskrenog drugarstva, zajednička putovanja, djeljenja užina, sve one slatke male smicalice koje smo jedni drugima priređivali, a sve zarad dobrog provoda i mnogo smijeha. Pamtim nasmijana lica mojih mahaluša i mahalaca. Odzvanja mi u ušima i danas njihov smijeh. Pamtim onu njihovu bezbrižnost, opuštenost i radost svakom novom danu. Pamtim bezbroj velikih odmora, koje smo proveli skupa. Ma pamtim neke sitnice, da me čak i sramota šta sve pamtim, a šta sam sve zaboravila. I volim što pamtim. Da nemam sjećanja, mislim da ne bih ni bila ovo što sam danas. U stvari nisam ja ništa posebno, ne razlikujem se ja mnogo od drugih s kojima sam odrasla. Jedino što se ja ne libim da kažem da se nečeg sjećam i da sam ostala ista ona od prije trideset godina. Nikad odrasla,

a uvijek starmala, na izgled 'ufurana', a ustvari empatična, jezikara i tračara, prava mahaluša.

Jedna prava ljetna samo mostarska br. 1.

Upeko zvizdan, ćelopek za ne izdržati. Mater nabrala pun krtol kavada, pa će nam iskrižati punu ćasu (onu ugarasto mavi boje) salate, zeru staviti saransaka i majdonosa, a za onog moga brata što bogu krade dane i ne izlazi iz birtije, u sahan staviti torotana, onog nevesinjskog što poprilično tukne i što je pomavio od stajanja. Uz salatu, kao glavno jelo, jedemo šta ko ufati, pirjana, kljukuše, šice... i svi čekamo ono najslade, ko ozeblo sunce... pipun po mogućnosti sagrijaš, ne daj bože da je puronja, ili karpuzu. Stari je nekoliko puta čvokne, pa je čepira, a onda je iskriža i obavezno sebi drob ostavlja. (Ovu kratko sročenu priču jedino Mostarci razumiju, a likovi su izmišljeni. Povrće i voće su stvarni).

Prava mostarska br. 2.

Obećah... šta ću, da ne uradim, ko bi kroz Mostar proš'o.

Nego, susrete me ona... ma bola' pomozi mi reć', majke ti... haj vala ni ti nikog ne znaš, a znaš šta Tito ruča... i pita ti ona mene brato: "Š'aš ti ručku?" Čuj š'aš ručku, š'a se nje tiče š'a ću ja ručku... ta neću iz njenog bakrača jes'! A đe ću joj reć' da ću kalju... odma će reć': "Uščućeš mahalu." Neš ostat... ko kad je habernosa i radio Mileva, prije će dić' frku nego ja pristavim kalju. Ma nešto se mislim, mogla bi ja malo cicvare, pa ono mladim maslom da zacvrkam, a ko neće nek tukne dva-tri jajeta, pa nek fata krivinu. A mi ćemo fino pod hadžibeg da se razrahatlejšemo.

Golemo brato, ja tebi sve fino natenane, a ti meni: "Haj' ne mori me više matere ti! Niđe veze! Pa okle ti onda glava k'o Rondo kad u nju ne kupiš ovo šta ti kažem. Haj vozdra!!" On će meni: "Ne mori"... K'o da je svu pamet pokuso...

Halooo... šta đe sam više! U prknu, eto đe sam... haj, haj eto me... ma safato me ovaj... pomoz' mi reć'... pa nikako da pusti, dosadan brate k'o proliv... haj ti zakolji tu karpuzu, nek se rashladi dok ja dođem... i pristavi u onu joltavu vodu za kafu... ma nije tu... ma tu, tu... i nemoj prelivušu da ti nije jedna majka... odma ću morat fatat ćenifu.

A tabijasusa, čudna insana, šta goć mu kažeš ronca... ma on to meni u zainat... ma neka, u zainat je i kenjac crko... Birvaktile su svi đuture išli, hamalili da zarade, a sad lendohane i naprđivaju, hoću ovo, neću ono... I šupljake prosipaju. Ma nisam ja vesla sisala... Eto im takulin, pa nek se snalaze...

Ma jooooj, puče mi ova najlonka... heeej curo šta si se ukočila k'o da ti je direk u leđima... fataj mi tu prtokalu tamo... ja ja tuuu... ma bona đe su ti oči jedna bila... a znaš hi kaćit na onog komšiju... a ta će ti on... nije se ni besofrom obriso, a kamoli žensko dirno! Vidi, vidi... ti meni... tiii da sam ja kravetina... a šta si ti... eto te ko da te kobila u trku izbacila, a paća ti ko Cocin bubanj... 'Ta si objesila bembele, a oči iskolačila ko u kalkana... haj nemoj mi tu glumit, znam ja znam...s ve bi ja tebi... i od taave držak, samo ko će onom mom na oči... haj ne zamjeri što...

(4. 8. 2014.)

Prava mostarska br. 3.

Poznato je da je Mostarcima drag sijaset na tuđi račun.

Elem, na Luci je svima poznat rahmetli Ferid koji je, pa skoro, bar pola muške raje naučio plivati u Neretvi. Jednostavno bi ga zafrljacio s Cekljuna ili Brekinovca, ali bi gledao da ga ne potrefi u puru. E, kad bi se ovaj počeo grcati, Ferid bi laste u Neretvu i glumio spasioca uz ono njegovo poznato: "Rue, rue". Mnogi od nas to ni do sad nisu odgonetnuli, neki kažu da je ta riječ zaostavština iz II Svjetskog rata, njemačkog ili italijanskog porijekla. Bio je osobenjak, i niko mu se nije rado htio zamjeriti, ali su uvijek "vagali" na koji način da mu doskoče i da se nasmiju na njegov račun. Ribari, svi od reda, su ga dobro poznavali, proizvodio je crve za ribarske mamce, ali ih je tako uredno držao da ih je mogao u ustima držati dok ih je kačio o udicu. Sastavni dio njegove pojave je bio i njegov bicikl.

Kiša, pljusak, kao onaj jučerašnji. Šahtovi nisu mogli osvojiti, glavna ulica pliva, začepljen odvod na vrh Hadžića sokaka, Bosankina škrinja od sladoleda pluta. Hama Hajrosum ugleda Ferida na biciklu, otrča kući, donese ribarski mlat, a na silku riba. Stade iznad šahta pa ubaci ribu u napunjen šaht. U to Ferid: "Rue, rue... kako loviš tu... nema ti bola ribe u šahtu!" Hajrosum važno poče lagano rolu okretati i izvuče ribu, gledajući ispod oka Feridovu reakciju. Čuđenje, galama, rasprava, pokoji skriveni osmijeh da ga ne bi, ne daj Bože, Ferid vidio... On je ribu vidio svojim očima i to je za njega bila nepobitna istina... I otišao je s tom "istinom" u koju je do kraja vjerovao!

(6. 8. 2014.)

Prava mostarska br. 4.

O jednom lučkom tabijasusu.

Svaka mostarska mahala je imala svoje tabijasuse, kojih su se pasali mnogi. Bili su uvaženi u komšiluku i šire. Poštovao se njihov tabijat i moralo se znati šta pojedinom tabijasusu smeta, a šta mu paše. Neki nisu dali da im iko pripali cigar, drugima su smetale cipele, nemarno ostavljene na otiraču, trećima vrela kafa u fildžanu... Majke su svoju djecu plašile jednim od tih tabijasusa, ako bi željele da ih djeca u nečemu poslušaju. Međutim, starijima je bilo dobro poznato da su imali meku dušu prema djeci, ali se to pred njima skrivalo.

Alija je bio dobro poznati mostarski tabijasus i domaći Kir Janja. Pola Šehovine je bilo zasađeno njegovim vinogradima, a bajami i smokve tenice raspoređeni umjesto mrginja. U dopodnevnim satima Alija prolazi na biciklu, sa obje strane vise prazni krtoli. Sa svima se pozdravlja, upita za zdravlje, komentariše dnevna zbivanja, ukazujući na brojna poskupljenja. Ne silazeći s bicikla, jednom nogom na trotoaru, visoko podiže glavu da dočara važnost onoga što priča, naginjući se

preko upravljača. Djeca bi se sklanjala, jer su očekivala prijekor, koji je, po običaju izostajao. Dugo nakon njegovog odlaska u dječjim glavama je titrao Alijin lik, uzdignutih obrva i sokolovog pogleda.

Pred akšam, kad je dan već bio na izmaku, iza ćoš Šarića džamije se pojavljuje bicikl s Alijom koji pješači. Polako, da se tenice ne razlijepe u krtolima, pridržavajući bicikl da bi izbjegao svaku neravninu u kockom popločanoj ulici. Smokve svježije, slatke, žute ko dukat, još iz njih kaplje med. Iza sica je svezana drvena gajba, nepokrivena, iz koje se caklila žilavka zlaćanog sjaja. U istom trenu, kad je opazio dokone komšinice koje su pred vratima tabirile dnevnu kuhinju, prelazi na drugu stranu ulice, visoko podigne glavu, ne prepoznajući nikog. "Alija, kako je rodilo grožđe, ima li kakvu sladež?" – čuje se poziv za razgovor. Alija, nehajno ne skrećući pogled, odgovara: "Pa eto, ma nije nešto, nije prevalilo 15 gradi!" i nastavlja put prema kući ne osvrćući se.

Omo, Mujo, Ivica, Ibro, Seno, Predrag (Pajka) i još poneko od male raje, su nastavljali prekinutu igru dogovarajući se pogledima i išaretom.

Sutradan, na Neretvi bi se hladila žilavka, a tenice, nabrzinu pobrane, bi ostavljale ljepljiv trag na usnama tih mangupa. U neko doba, se oču: "Ivice, Ivice, *ebo ti pas mater, ulazi u kuću!" To je Đurđa, sa primjesom slovenačkog naglasaka, dozivala svog mangupa jedinca, da ga zaštiti od mogućeg Alijinog gnjeva.

(Ime tabijasusa je djelimično izmijenjeno, a Lučani će ga prepoznati.)

(15. 8. 2014.)

Prava mostarska br. 5.

(Posvećeno prapunici od Hame Kuke, neni Azrinoj, Dervinoj i Čarlijevoj)

Mujaginca ili hala Duda.

Luka, komšiluk pun dječje graje, prašnjavi trotoari išarani linijama stonoge. Nekako izjutra, dok sunce još nije provirilo povrh Stjenica prema Bjelušinama, čuo bi se klepet drvenih nanula. Naše majke, da ugrabe malo svježeg jutra, bi na avlijskom koritu postavili škip pun vrele vode, uvalile ruke u sapunicu, te prale i pjevušile. Svako ljetno jutro bi me budila pjesma koju bi u horu, preko avlijskih duvarova pjevušile prisne komšinice. I niko nije zamjerio, jer je zora, moralo se dosta toga uraditi da bi dan funkcionisao. Možda bi nas pjesma još više uljuljkala da nas u tom času nije razbudio miris tek ispečenog hljeba. Sama pomisao na mlado maslo koje se topi na vrućoj kriški nas je tjerala da ustajemo, guramo se prema česmi zbog jutarnje higijene. Majka bi malo iskosila škip da dođemo do vode. Mnogi nisu imali tu privilegiju da im je voda u avliji, pa su morali ići s kantama do dvorišta Šarića džamije. E, ta voda je bila najhladnija i nikad nije presušila. Nakon doručka mi dječurlija bismo se okupljali po sokacima i dogovarali... pravili protokol dnevnih aktivnosti. Morali bismo proći ispod

Dudinog pendžera i kad je ona tu, a najčešće jest, nismo se smjeli micati ispod njega. Znala je za sve naše dogovore.

Bila je to starica koja je živjela preko 100 godina, veoma mudra i stroga svojoj jedinici Diki, a troje unuka su je morali slijepo slušati. Ne samo oni, morala su je slušati sva djeca u komšiluku.

Jedne večeri, kad je utihnula dječja graja i ezan najavio jaciju, sijelilo se u jednoj od avlija. Bio je maj, Dan mladosti, i mi djeca bismo da gledamo slet. Ulazimo u odaju, gledamo prema televizoru koji stoji na počasnom mjestu, te čekamo da ga Dika upali. Sve oči su uprte u ekran, čekamo štafetu koja treba da se preda Titu, uzbuđeni taktovima muzike koja prati slet. Ponosni smo jer i mostarske škole učestvuju. Dolazi trenutak pojavljivanja štafete, fanfare najavljuju ulazak posljednjeg nosioca... U tom momentu, sa šilte na kojoj je udobno zavaljena, progovara Mujaginca Duda: "Diko, Diko, zatvori kutiju... izgori, a eno se i Titi spava!" Dika je morala zatvoriti haber kutiju, niko nije zamjerio, jer je hala Duda bila najstarija u mahali i svima neprikosnoven autoritet. Rahmet duši i Mujaginci i njenoj Diki, koja mi je u mojim najtežim trenucima zamjenjivala majku.

(13. 8. 2014.)

Prava mostarska br. 6.

Mirisi starih avlija (sjećanje na djetinjstvo).

Sunce upeklo, nigdje živa roba, djeca na Neretvi, a odrasli hladuju pod krošnjama kajsija ili pod avlijskom odrinom.

Pod šipkom i smokvom se nikad nije sjedilo, vjerovatno što vas pod smokvom hvata srklet, a pod šipkom salijeću mušice.

Uza zid postavljena sećija, na sećiji otac blago zabačene glave, sa francuzicom nagetom na potiljak, sjedi i spava. Majka ga budi, jer je trebao nabrati još malo smokava. Bliži se septembar. U avliji se u tepsijama suše nešesta i ukuhani paradajz, na prozorima vise polusuhe paprike i bamija, a iz komšijske avlije širi specifičan miris pekmeza od smokava. Valja jesenas praviti smokvaru i višnjab, a brzo će i Ramazan pa treba obogatiti iftarsku sofru. Medovina se već namirila i redželj napravio. Bakarni kazan se već namiruje za prvi dio pekmeza. Taj je od dvoljetki i nije se smio miješati s pekmezom od tenica, termenjača ili crnica jer je svaki imao svoju kokiju. Otac je bio laganog sna, samo bi ispravio glavu, namjestio francuzicu i nastavio pušiti cigar zamotane škije koji mu je, začudo, ostao upaljen među usnama.

Začu se topot konja pred kapidžikom, stari Gadara dotjerao tri tovara drva, treba istovariti drva i ponuditi starcu da se okrijepi. Nekako istovremeno, kao da je

čekao za ćošom, pojavljuje se nadničar gurajući ispred sebe drvenu dvokolicu koja mu je po svoj prilici služila i za potrebe pilanja drva.

Odjednom je sve oživjelo. Mi, saznajući da su drva došla, požurismo s Neretve, majka služi oca i starog Gadaru, nadničar već počeo pilati drva, otac mi išareti pogledom punim nijeme molbe da s njim odem u baštu pobrati smokve. U tom momentu se s glavne ceste začu: "Čiptanono, pata grue!" Nadničar ostavi sve i poče gonjati malog lučkog fakinčića koji je znao na koji će način razjariti čovjeka. I kao i uvijek, nije ga uspio uloviti, jer su nam bili dostupni svi komšijski araluci, pa i pogdjekoji tavan. Ni danas ne znam značenje te riječi, ali je vjerovatno bila u pitanju uvreda.

Sjenke su se već izdužile, dan je bio na izmaku, zveket posuđa je pravio čudnu harmoniju, odzvanjao je u skoro svakoj avliji. Po mirisu koji se širio mahalom znalo se čiji će pekmez biti najbolji. Ulazi Dika i, gledajući u gotov pekmez, prozbori: "Stigle tenice, spremajte zimske anterijice!"

(Posvećeno mojim roditeljima)

(13. 8. 2014.)

Prava mostarska br. 7.

Brico Asim.

Svaka stara mostarska mahala ima svoje dućane koji su bili njen sastavni dio i orijentir za određivanje pobliže lokacije. Luka je poznata po nekoliko njih. Tu je Vlatko, beg i begovica, bojadisaona kod Ljube, brico Asim i još nekoliko njih.

Ljeto se približava svom kraju, još malo i djeca polaze u školu, Dok traje ferije niko se nije šišao, djeca bi zakosatila i majke su čekale posljednju sedmicu da ih sriktaju za školu.

Stari Asim bi, kad nema posla, često sjedio na kamenom pragu svog dućana i pozdravljao prolaznike, koji su obavezno bili njegove dugogodišnje mušterije.

- Dobar dan čika Asime! - javio bi se piskutavi glas djevojčice.

Asim bi otpozdravljao i mjerkao uzrasle šiške.

- Pozdravi mater i reci joj da je vrijeme da te dovede!

Pozdravljanje je bilo obavezno i nije se smjelo desiti da se to preskoči, pa taman da ste deseti put prolazili pored dućana.

Sedmica pred školu, djevojčicu mati šalje kod Asima

- Reci mu da te ošiša na bubi kof i napomeni mu da ću ja doći izmiriti račun!

Djevojčica stidljivo ulazi u dućan, sagela je glavu, a plave šiške su joj sakrivala pogled.

- Mama je, čika Asime, rekla da me ošišaš na bubamaru – toliko se straha u njoj nakupilo da je zaboravila i naziv frizure

- Dobro, dobro, haj ti fino odaberi gdje ćeš sjesti, na stolicu ili konjića.

Bio je to stari dućan u sklopu kuće. Starinski opremljen, ali je djeci izgledalo kao da su došli kod zubara. Kako i ne bi kad je na jednom zidu visila sjajna kožna traka na kojoj je Asim oštrio britvu. Britva je za njih bila strah i trepet. Kad bi se on prihvatio trake njima bi stajalo srce od straha. Odmah pored trake je postavljen drveni dječji konjić na kog bi Asim nasadio djecu i počela bi procedura šišanja. Boja kojom je nekad konjić bio našaran je izbljedjela, a po vratu i ušima je nije bilo nikako pošto su se djeca mahom čuvala da ne bi skliznula. Dva ogledala na zidu, kožne izlizane fotelje s naslonom za glavu, s druge strane kraljica peći i omanji stol sa tri štokrle su zauzimale jednu ćošku dućana.

Djevojčicu je bilo strah konjića baš zbog blizine trake. Nekako se ohrabrila i sjela na stolicu. Škljocale su makaze, mašinica postavljena na jedinicu, bockanje četke kojom je Asim rastjerao višak kose po vratu, a ona se ušutila očekujući njegov pokret prema zidu i traci. Napokon je odahnula, sve je bilo gotovo jer je Asim skinuo bijelu plahtu i trehnuo je na vratima dućana. Iz prozirne bočice je kapnuo nekoliko kapi mirišljave tekućine, protrljao između dlanova i nanio na njen vrat.

- Eto ti tvoja bubamara (mислеći na bubi kof) i odmah da si otišla kući - pozdravi se Asim s njom i pozva sljedeću mušteriju.

Dugo vremena, sve dok je brico Asim radio, skoro sva djeca su u komšiluku imala sličnu frizuru, jer je došla nekakva njemačka moda šišanja na "bubi kof."

Umro stari Asim, niko se više ne sjeća tih frizura, bubi kof je otišao u lučku istoriju.

(26. 8. 2018.)

Prava mostarska br. 8.

Porok.

Godina otprilike 1890. Konjic, Munira djevojka, lijepa k'o upis, sojevička, mlada i imućna. Mostar, aga, mlad momak, dobrostojeći spreman za žendbu. Imao je kuću na dnu Dudinog sokaka, kuću u Ćirića sokaku i silno imanje. Pohvališe mu Muniru, raspitalo se, poslali se glasnici za Konjic. I Munirini se raspitaše i obradovaše dobroj prilici, jer ako prođe još koja šansa, osta cura neudata, na teretu braći. Ostala je rano bez oca i matere, pa je već osjećala da se braći žuri da je što prije udaju. Koliko dugo su se raspitivali nije poznato, beli nisu našli ni jednu falinku, jer se ubrzo pribilježiše kod mostarskog kadije da sklope bračnu zajednicu. Neviste joj dadoše pokoji savjet, a amidžinca iz Prkanja joj reče: "Kćeri, ti ode, neka ti je s hajrom, ali znaj da ti ovamo nema povratka, nego nemoj tražiti mahanu ni u čemu, ako ti ikad bude teško, zalij usta vodom i drži jezik za zubima."

Mostar, Ćirića sokak, Ulaze mlada, mladoženja i okićeni svatovi. Prvo u malu avliju, potom u veliku. Bila je tu i donja avlija prema Neretvi. S jedne strane avlije ahar i sjenica, a s druge predaharluk, pa hajat koji je vodio u prizemlje glavne kuće. Prangije pucaju, djeca kupe svilene bonbone, okupio se komšiluk da vide mladu aginicu. "Lijepa je!" šapuću kone, djeca se sjatila oko njih, svatovi se laćaju za marama i igraju kola. I trajalo je slavlje do pred zoru, niko nije spavao, uzbuđenje je bilo na vrhuncu. Pred zoru su svatovi posustali, počeli su se razilaziti sve dok i posljednji nije otišao i dok aga nije zamandalio glavna vrata. Služinčad je imala svoje posebne odaje u sklopu velike avlije. Još su se malo motali okolo, nabrzinu pospremajući sofru i ostatke od silne kuharije. Povede on svoju mladu drvenim basamcima na divanhanu i uvede u jednu od četiri velike odaje. Ugleda Munira bogato uređenu odaju, dolafi okićeni miritanim zarovima, sećija od zida do zida s debelim minderima, jastuci od crvene čohe. Ispred sećije bakrena mangala, izrezbarene muntahte, a čitav jedan zid je prekrivala izrezbarena drvena musandera. Tu otpoče Munirin bračni život.

U početku je sve bilo u redu, Aga mlad, neproživljen, sve je češće izbijao iz kuće, volio je šenlučiti i u rane sate dolaziti. Munira je sve to posmatrala, govorila je sebi: "Mlad je, proći će ga to!", a i sjetila bi se riječi svoje amidžince. Prođe i nekoliko godina, dođoše dvije cure na svijet.

Agu pođe karta, poče dobivati. Međutim, kako se kolo sreće okreće, uskoro počne gubiti. Izgubi kuću u Dudinom sokaku u kojoj su se skupljali i kartali do jutarnjih sati, izgubi svo imanje. Uvalio se još dublje u dugove, pritisli zajmodavci, treba ih isplatiti. Dukata nema, a Boga mi ni imanja. Sjeti se on Munirinog imanja što ga donese u miraz. Povede neku ženu sumnjivog morala, stavi joj zar na glavu, odvede u Konjic i dovede je do kadije.

"Jesi li ti Munira ta i ta?" – upita kadija.

"Jesam!" – reče ona.

"Pristaješ li ti dobrovoljno da sav tvoj imetak u Konjicu preneseš na svog

đuvegiju?"

"Pristajem"

"E da onda ovjerimo, potpiši se!"

Stavi ona ruku na Kur'an, pritisnu palac na ispisanu hartiju i sav Munirin miraz ode u ruke poročnog age.

Kao što to uvijek biva, jer se malo ko obogatio na kocki, odoše dunumi na Tulegu, pa u Doganovićima, zatim je izgubio dio na Tuščici, u Džepima i još po koji dunum u okolnim konjičkim selima. Za to Munira još nije saznala, jer je aga vodio dvostruki život. U Ćirića sokaku je važio kao dobar domaćin, i malo ko je znao za njegov drugi život.

Prođe vrijeme, aga se razboli. Vrlo brzo je umro. Bio je toliko pošten, po Munirinin riječima, da nije u kocki dirao kuću na Luci. Naučila je kroz brak biti saburli. Cure su joj mlade pomrle, jedna joj je ostavila u amanet dva sina o kojima se do svoje smrti brinula. Skučila je svoj udovički život u jednu odaju, istu onu u koju je prvi put kročila kao mlada aginica. Ostale je izdavala pod kiriju, a stanari su joj najčešće bile podvorkinje u obližnjoj školi. Kuću za služinčad je prepisala muhađerima pod uslovom da je paze do smrti. Nikom se nije puno žalila, čak ni svojoj bratičnici koja se, njenim sevepom, udala baš na Luku. Jedno od djece te bratične je pamti po riječima svoje majke: "Munira, dođi da podigneš sofru i pokupiš mrve!"- kad bi joj se djeca razlijenila poslije ručka.

A Munira, prodala je svoje počesnjake, razdijelila mirite i ostalo vezivo, izlizala se čoha na jastucima, na velikom zidnom ogledalu su stajale požutjele slike njenih rano umrlih kćeri, slika unuka iz mornarice na koga je posebno bila ponosna, a šarenu čekmedžu bi povremeno otvarala da djeci dokuči pokoju svilenu bonbonu ili kocku šećera.

Umrla je tiho, onako kako je i živjela, a unuci joj nisu čak ni mezar obilježili. Prodali su i tu kuću koja je bila posljednji imetak poročnog age.

Ostalo je sjećanje na tihu, sitnu ženicu, njenu šarenu čekmedžu i hrpice novca za komunalije koga je skrivala ispod vehtog ćilima. Rahmet joj duši, dobroj Munirehanumi, koja je ostala bez i jednog potomka.

(Imena djelimično izmijenjena.)

Oj Munira, oj Munira, gdje ti je Muharem? Otiš'o je, otiš'o je u Šarića harem!... valjda je i Muniri bilo laknulo..

(16. 8. 2014.)

Prava mostarska br. 9.

Pjesnik.

Ibrahime terzija,
sirat-tanka ćuprija,
od sablje je britkija,
i od dlake tankija.

Prije više od stotinu godina vlasnik ovih stihova, Alhamijado pjesnik, Mostarac, koji je pisao i na turskom i persijskom jeziku i koji je Mujagi Komadini sastavio dobrodošlicu Ferdinandu prilikom njegovog dolaska u Mostar, obudovi. Djeca velika, otišla svojim putem. Nije prošlo puno od smrti efendinice. Ni četrdeset dana.

Pokušavao je da piše, nije uspijevao. Neće stih iz pera, neće misao da se otme i da zaleprša. Zamišljeno, vraćajući se iz dućana, zakorači preko kamenog praga, napusti Priječku čaršiju i stupi na ćupriju. Nije mu se išlo preko, jer će primijetiti zabrinute poglede svojih ahaba, ali je odlučio da klanja džumu u Koski Mehmed pašinoj džamiji. Već izvjesno vrijeme se borio s jednom mišlju, nesvjesno odmahnu glavom da je odbaci. Začuvši korake iza sebe, lagano zakrenu glavom i krajičkom oka opazi Mustajbega iza sebe. Nije mu bilo do priče, a i Mustajbeg voli da hvali kuhaniju svoje begovice, a to mu nije baš po ćeifu. Ali, Hamz-efendiju sustigle godine, bliži se sedamdeseta, pa ga nešto i koljeno steže i ne mogavši ubrzati hod i izbjeći dosadnu besjedu, sačeka ga te se uputiše zajedno prema Luft kafani. Dok su prolazili Kujundžilukom, šegrti iz dućana su izlazili i klanjajući pozdravljali obojicu. Klimnuvši glavom su otpozdravljali te nastavljali otpočeti razgovor. Hamz-efendija se lati džepa, izvadi pozlaćeni sat, otklopi okrugli poklopac, te reče: "Imamo još skoro sahat do džume, možemo rahat kahvenisati." Dođoše do kafane, popi se kahva, klanjaše, popričaše malo s mujezinom, on zaustavi muftara te ga priupita je li mu dovršio one ključeve, pa se polako okrenu prema Suhodolini i krenu prema kući. Ali, ne skrenu lijevo, nego produži. Otići će do Šarića harema, proučiti Fatihu umrloj hanumi, zijaretiti mezar i svratiti dobrom prijatelju doktoru Deronji na Luku. Sve mu je to nekako bilo usput.

Posjeli su, otvoriše jedan drugom dušu, prijatelj prepozna šta muči Hamz-efendiju, te ga pozva na tavan i pokaza mu, kroz jedan prorez na zidu, mladu djevojku Džulsumu u njenoj bašti. Hamz-efendiji zaigra srce, poskoči, koljeno ne zakleca. "E ova će biti moja!", zavika.

Tako i bi, Hamz-efendija oženi mladu Džulsumu, vratiše se stihovi, ponosno je kročio čaršijom i nisu mu više smetale dosadne Mustajbegove besjede. Često je zalazio i u dućane da svoju Džulsumu obraduje miritanom jamenijom ili svilenim katom. Ubrzo mu Džulsuma rodi dvije kćeri, posljednju je dobio u sedamdeset drugoj godini svog života.

I tetku Hamzi i hali Džulsi rahmet duši.

Očevu halu Džulsu sam upoznala kao dijete, a Hamz-efendija je bio već davno umro!

(17. 8. 2014.)

Šta je u njemu?

Nadoh pa da podijelim s vama i fakat šta je u njemu, a i u Mostarkama napoznat autor.

U smaragdnom dubinama Razuma i Srca.

Od one opjevane Suljagine Fate, što je, kobajagi, malo nesmotrena u svojoj naivnosti, prošetala do Mostara grada, tražeći najljepšeg među bazerđanima, Muju, preko Šantićeve Emine do današnjih Mostarki, umilnih, amilnih i amelnih imena, sve su bile zanosno lijepe, neodoljive, inspirativne i nezaboravne. To su žene. Takav je i njihov Grad. Preljep. Grad. Mostar. I ne samo po monumentalnom Starom Mostu, vječitom hrabrom Dječaku, koji i kada skoči u hladnu Neretvu uvijek ispliva. Strese ponosan one smaragdne hladne kapi Neretve, i začas se zabijeli na Mostarskom Suncu. Neke riječi, uz inat gramatici, valja pisati velikim početnim slovima. Mostarsko Sunce. Tamo gdje se nekada budio Grad. Na izvoru Bune. Narod ima uzrečicu: "Obišao je Bunu i Bunicu." I pisac ovog skromnog Slova o Mostaru je obišao Bunu i Bunicu, da bi odgonetnuo Tajnu njegove neodoljivosti. Zanesen nad ljepotom Mostara i Mostarki, jedva je uhvatio ova skromna slova da ne odlepršaju poput latica proljetnog mostarskog behara. Ovaj dječak ništa nije saznao. Samo je duboko udisao mostarski topli Jugo i buljio u hitre srnonoge ljepotice. Proljeće! Pa još u Mostaru! Sve je tu lepršavo.

Drveće i lišće mladih kajsija. Kose i proljetne haljine mladih djevojaka. Pitao se, u svom neznanju, jesu li slađe Mostarke ili kajsije? Možda breskve? Nije breskve nego praske! doviknu mi jedan vedri dobronamjerni šeret. Šaljivdžija. Prava Mostarska Liska. Eto baš zato, i mostarske liske su identitet Mostara. Ma šta identitet? Trade Mark! Brand! Ni paradajz ovdje nije prosto paradajz nego kavada.

Onda, dobro: Mostar = Stari Most. Ama nije Mostar samo Stari Most! Vidi Neretvu, Bunu, Radobolju. Vidi vinograde! Ortiješ! Vidi mostarske bašče, avlije, Brankovinu, Veliku Tepu, Rondo, Bijeli brijeg, Hum, Donju mahalu, Luku, Cernicu, Mostarsku Gimnaziju, Austrijski Trg.

Ima u Mostaru puno Narcisa i narcisa, a Mostar nije narcisoidan. On je imanentno lijep. Estetski fenomen. Psihološka zamka harizme ili karizme. Svejedno. Ljepota je njegov unutarnji princip. Duboko je uvjeren u svoju ljepotu pa mu je narcisoidnost suvišna. To bi za Mostar, estetički gledano, bio semantički pleonazam.

Prošetaš li samo malo, uhvaćen si u tu čudesnu zamku. "Haj prošetala Suljagina Fata..." "A znate već šta se dalje dogodilo Fati, tamo iza zamandaljenih vrata u Mujinom dućanu. Ljubav je lahkokrila ptica. Sleti ti u dušu nečujno da i ne znaš. A kada se oglasi svojom bulbul pjesmom već si gotov. Nema povratka bez ljubavne sage. Bulbul pjeva okolo Mostara, dođi draga, evo nam behara! Nekada je Odiseja u antičkoj Grčkoj fascinirala Nimfa, zavodeći njegove mornare. Ovdje Mostar zavede i slučajne šetače. Sve misliš: popićemo kaficu na čardaku Starog Mosta, ostaviti koju stopu po Kujundžiluku, i hop u auto, pa dalje. Ma jok, bolan!

Odjednom, zaboraviš jesi li pošao ili došao. Kakvo more? Kamo na sjever? Evo ovdje daha južnog vjetra! Evo ovdje galebova usred zime! Galebovi i snijeg? Ima li to negdje? Da snijeg iznenadi i galebove? Čistota bjeline. Da nije zloduha što se okomiše na Mostar, bila bi to i čistota duše. Legendarni Gradonačelnik Mostara, Mujaga Komadina je umio fascinirati cara i austrougarski dvor svojom hercegovačkom bistrinom i poduzetnošću. Radio, gradio i sagradio svoj Mostar kao skladnu metropolu. Prijestolnicu Hercegovine. Internacionalnu, multinacionalnu, multikonfesionalnu, multikulturnu, koja jeste.

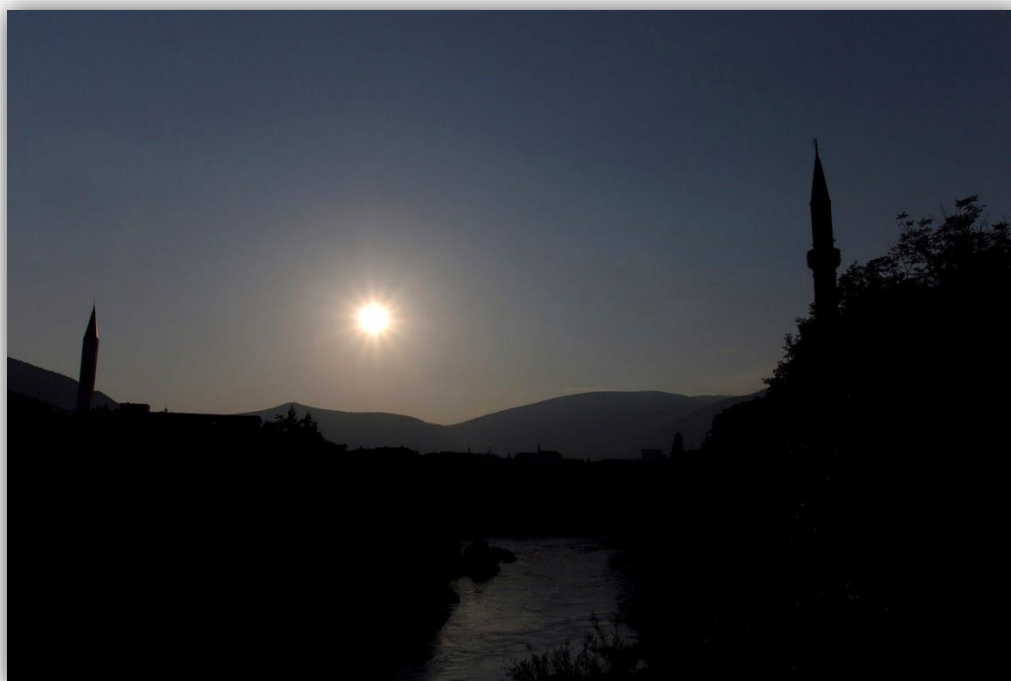
A Mostarke? Ima li ljepšeg i snažnijeg primjera buđenja proljeća od eksplozije svjetlosti Sunca i mostarskog neobuzdanog behara. Takva je i ljubav Mostarke. Nesebična, darovita, vrela i nezaboravna. Nema takve vreline Sunca i Ljubavi...nigdje! Ni na Mediteranu, niti u Africi. Ni na Sejšelimima. Niti na Tahitiju. Da li u Brazilu? Karneval u Rio de Janeiru! Samba:da! Ljepotice tamne puti: da! A Mostarke nema. Ima tamo nešto drugo, ali Mostarke ne! Zorli pametna Hercegovka, muzikalnog govora i glasa, otvara sa Juga. To je sintagma jedne Tajne i jedne trajne Ljubavi.

Takav je i Grad Mostar. Poput Mostarke. Neodoljiv. Za vječnu ljubav . Za duboku strast. Mirisne bašče. Smaragdna Neretva. Mostovi kao labudovi! I nadasve Sunce! Svjetlost od ranog svitanja. A tek behari? To je poplava bijelih latica. Snjegovi behara. Radost proljeća. Buđenje života. Emina? Svjetlana? Ma, šta Emina? EMINE! SVJETLANE! BIBE!

Danas Amele, Sanele, Ajle i Majle, Amile, Sanje, Maline, Višnje, Dunje, Anje, Manje.

Malo je imena koliko je lijepih Mostarki. Mostarka je alegorija strasnog buđenja proljeća!

(3. 8. 2014.)

Poslušaj

Drugi februar je dan kada je presušio pjesnički zdenac našeg Alekse. Mostar je iznjedrio mnoge pjesnike, koji su stvarali umjetnost pisanom riječju. Valjda to nekako dođe mostarskom havom, ali senzibilnost naših pjesnika je nadaleko čuvena, pogotovo kad pjevaju o Mostaru, o ljubavi s ljubavlju.

Poslušaj

Ti što prolaziš kroz naš grad,
zastani,
stavi i ti ruku na grudi
i oslušni!
Čut ćeš Neretvu,
šapat zaljubljenih,
uzdah ljubavnika,
kliktaj galebova
što nadlijeću
modrozelenu rijeku,
fijuk vjetra
što se poigrava u kosi
mladih Mostarki,
osjetit ćeš miris Mostara,
pa će ti se sve to
urezati u sjećanje
i ponovo ćeš doći.
Jer,
ovdje stanuju
i ljudi,
i ptice,
i ribe,
i pjesme i stihovi i slike,
ovdje stanuje i vjetar,
i radost,
ovdje je kolijevka ljubavi,
ovdje se prepoznavamo,
ovdje se svako svakom raduje,

ovdje, ako dozvoliš,
i tvoja radost stanuje!

(2. 2. 2021.)

Mirisi prędvęčerja

Veęe pada
Titra svjetlost sa ćoše starog duvara
Fenjeri se pale
Pogled prema nebu u duši sjetu stvara

Ćuje se huk
To se sa odžaka obližnjeg krova
Javlja ćuk
Dok tijelo prožima jeza i drhtaj

Pogledaj tamo
Eno stidljivo i ćežnjivo proviruje cvijet
Kao da traži
I želi svojim mirisom uljepšati svijet

A klupa stara
Naborana i okupana kapima kiše
Tiho plaće
Što zagrljaja i uzdaha nema više

Navlaći se noć
Dan utihn'o, valja meni lagano i smijerno
Ka tišini poć'
Dok noćne sijenke plešu drhtavo i zanosno

Klupa stara
Napuštena, slomljena al' uspomena puna
Dok ćaroliju stvara
Stari, žmirkavi fenjer sa trošnjog duvara.

(facebook / 28. 12. 2019.)

Nek palmę njišu granę...

Jednom sam slušala neku priču o ljudskom mozgu, između ostalog kažu da on štiti organizam od dodatnog stresa. Daje nam određene naredbe da otjeramo iz misli takve situacije, nesvjesno mahnemo rukom ili glavom, osjećamo da bismo od nekih situacija najradije pobjegli.

Na dan 13. aprila, obilježava se svjetski dan palmi.

Pronađite sebi "palmu na pustom ostrvu", bar u mislima, osamite se pokatkad izvan prostora i vremena, presaberite svoje misli, očistite ili izbrišite one negativne i odlučno zakoračite u novi dan. Ne mora to biti palma, nađite sebi lijepo okruženje, koje ćete upijati svim svojim čulima. Bićete bogatiji za još jednu ljepotu, a siromašniji za stres.

Ona je palma

Svjetionik u okeanu brodoloma
Zaštita od paklenih godina
Inspiracija zaljubljene mladosti
Ona je oslonac nadanja
i lepeza životnih vjetrometina
Ona je palma
Ima ona svoje pusto ostrvo
Gdje dovoljna je samoj sebi
Gdje je zapljuskuju valovi uspomena,
ukras je dalekih obala
Ali
Ona je samo palma
Palma k'o žena
Žena k'o majka
Palma, ostrvo, more i talasi
Majka, zagrljaj, uspomene i osmjesi.

(Facebook / 14. 4. 2021.)

Polžnov prah

Kad bajam svoj prvi pupoljak baci
i okupaju ga rani rosní zraci
mislima lutam tragom svilene rose
i puštam da snovi moju nadu nose.

Bulbul u bašti svojom pjesmom mami
slušam ga k'o nekad kad bili smo sami
tražili pogledom vrh bajama stara
da vidimo pticu čarobnoga dara.

Duša puna, mi i opojni pjev bulbula
dva maslačka svoju krunu otvorila
naše usne trepte k'o latice meke
što lepršaju u padu do zelene rijeke.

Pećine će tilovina okititi zlatom
grozdovi će zove bjelasati stranom
tad ću ti u mislima dolaziti kradom
i bit ćemo pokriveni zvjezdaním prahom.

Svaki dan – novi početak

Trebamo naučiti živjeti svaki dan, svaki čas, svaki trenutak, kao novi početak.

Bog nam svaki dan daje živjeti.

Daje nam mogućnost da se okrenemo od sumnje i ispraznog mozganja.

Daje nam šansu da se izliječimo od ranjenog sjećanja i zaokupljanja samim sobom.

Svaki je dan jedinstvena mogućnost da učinimo nešto novo.
Danas sam rasterećena i skoro, pa, sretna!

(Facebook / 2. 9. 2021.)

Mirisi Mostara

Ma, u Mostaru sunce svugdje isto miriše...
ne znam, ja svugdje osjetim taj miris,
je li to nebo, zrak, sunce, je li se sve pomiješalo
u opojnu mješavinu ugodnog uzdaha, ne znam...
ali, samo stanite, bilo gdje,
zatvorite oči i udahnite, duboko...
osjećat ćete se prelijepo...
kao da vam taj uzdah treba da nastavite dalje,
i osjetit ćete to.
Prođete kroz Luku, osjetite miris jutarnje kafe,
Donjom Mahalom udišete miris Neretve,
Cernicom se u maju širi miris tek procvale lipe.
Prošetajte Carinom, kroz sokake...
tek splakane avlije i tek ispečeni hljeb
mame vas da provirite kroz poluodškrinuta vrata.
Stare čaršije traže da ih se sjetiš, da ih posjetiš,
da udahneš i da ispuniš dušu.
Zađi malo iza Huma,
pratit će te miris bagrema i tilovine,
koračajući prema Ilićima i Cimu
obaviće te miris tek prekopanih bašta i zasađenih sofa.
Silazeći niz padine Bijelog Brijega,
razaznaješ miris smrčeve smole,
tako tajanstven i nestvaran.
Musalom se širi miris sunca,
Bjelušine, Šehovina i Mazoljice mirišu kaduljom,
tamo uvijek znaš šta će koja avlija ručati,

dolmu, kalju, prasu...
A tek Rudnik, Zalik, Stari grad...
Kad zapuše sjeverac,
u Hercegovinu nam donosi miris bosanskog snijega.
Ako želiš osjetiti Mostar, osjetit ćeš ga...
samo treba znati upijati
sve ono što ti nudi.

(Facebook / 15. 12. 2021.)

I proljeć proljeć

Trebalo je da proljetni lahor
izbriše zimu u mislima
Trebalo bi da zrake sunca
zasjaju u očima
Trebalo bi da trag polena
otjera tugu u njedrima
trebalo je da tople riječi
žubore u besanim noćima
Trebalo je da potreba postane moranje
da proljeće ne bude vječito nadanje
Tuga postade besano jecanje
a utjeha bezglasno šaptanje

Stara klupa

Svake noći šetajući
Prođem pored klupe stare
Oslušnem i zastanem
Pa se naslonim i ostanem
Svake noći meni priča
Dok mi priča ja zaplačem
Svake druge ja njoj pričam,
Dok joj pričam vrijeme stane
Svake noći jedna priča
Svaka priča puna boli
Svake noći klupa kaže
Da je svaka priča boli

Svake noći ja i klupa
Zagledane ko zna kuda
Prebiremo uspomene
A tišina oko nas svuda
Svake noći tražim zvijezdu
Da joj šapnem priču svoju
Dok mi klupa tiho priča
Da ublaži tugu moju
Svake noći pričajući
Ostanemo sve do jutra
Svake noći iščekujem
Koja priča slijedi sutra
Ja i klupa stare druge
Pamtimo i bolje dane
Mahovinom zaklonjene
Skrivaju se uspomene

(26. avgust 2016.)

Trag života

Nesvjesno iza sebe ostavljamo tragove,
u nečijim životima,
mislima, riječima, pokretima.

Tragovi su dokazi našeg postojanja,
djelovanja, stvaranja,
ali i šutnje.

Tragovi šutnje često su duboki,
teško se mogu izgladiti.

Za razliku od njih,
najljepše tragove na licima drugih
ostavljaju osmjesi.

Oni gode, miluju
i griju dušu.

Dugo nakon nas
sjećanja na nas
mjere se tragovima
koje ostavljamo
poslije sebe.

S a d r Ź a j:

Predgovor (Smail Špago)	1
Kratak nekrolog jednoj dobroj duši (Tibor Vrančić)	3
Mirisi predvečerja	4
Boje Huma	5
Inat džamija	6
Išareti	7
Njeno visočanstvo kafa	8
Šetnja	10
Dok smo sjedili	11
I onda se zvalo ljubav	12
Pčelice u našim glavama	14
Umjetnost iluzije	15
Pokušaj i TI	16
Karađozbegov hamam u Blagaju	17
Mostarske priče: Vrijeme kad nikom nije bilo tijesno	19
Žute dunje aman, aman	21
Mostarske priče: Alka	22
Čekmedža	23
U sjećanju – Nadomak Starog mosta	24
U sjećanju – Ima nešto	25
Ima neko	25
Na današnji dan – s Luke od svake ruke	26
Sjećanje na jednu zimu	27
Žal	29
Tiho da se ne probudi dan	30
Tiho da ne probudiš sne	32
Sretno ili bistro	33

Gnijezdo	35
Početak ili kraj? Ab ovo	36
Šipak (nar)	38
Ribarska	39
Tavla, ronca i dva tabijasusa	40
Mostalgija	42
Jedna prava ljetna samo mostarska br. 1.	44
Prava mostarska br. 2.	44
Prava mostarska br. 3.	45
Prava mostarska br. 4.	45
Prava mostarska br. 5.	46
Prava mostarska br. 6.	47
Prava mostarska br. 7.	48
Prava mostarska br. 8.	50
Prava mostarska br. 9.	52
Šta je u njemu?	54
Poslušaj	56
Mirisi predvečerja	58
Nek palme njišu grane	59
Ona je palma	59
Polenov prah	60
Svaki dan – novi početak	61
Mirisi Mostara	62
I proljeće prolijeće	64
Stara klupa	65
Trag života	66

